

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 11/2'2018

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. №1328 (економічні науки), Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 28 від 13

листопада 2018 року) та Вченою Радою Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 35 від 15 листопада 2018 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 28.11.2018

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої
справи

© "Аналітик", 2018
© "Економіка. Фінанси. Право",
2018

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес
центр"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бондар Валерій Петрович, професор кафедри аудиту КНЕУ, директор аудиторської фірми "HLB UKRAINE", член Аудиторської палати України

Величко Олена Георгіївна, Радник Першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України, член Аудиторської палати України

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, Заслужений працівник освіти України

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор.

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., професор

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Редько Олександр Юрійович, д.е.н., перший проректор з науково-педагогічної роботи, професор, академік НАСОНА, член Аудиторської палати України

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, виконуючий обов'язки ректора Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Заступник редакційної колегії з правових наук:

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, Заслужений економіст України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент

Кононенко Леонід Миколайович, к.ю.н., професор

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор:

Туманян Анна Оганесівна

ЗМІСТ

Т.О. ТОХТАМИШ, А.В. ШЕЛЕСТ. Теоретичні аспекти управління залученням коштів у банку	4
О.В. ЦЕРКОВНА. Класифікація ризиків у логістичній діяльності промислового комплексу	7
І.О. ПЕНСЬКА, М.А. ЧИЧИПАН. Ефективність фінансового планування на підприємстві	12
А.А. ДИСКІНА. Оглядово-аналітичний документ світових досягнень у сфері інформаційних технологій та маркетингового інструментарію	17
О.Є. ДАХНОВА, Л.М. МАТРОСОВА, В.С. ШЕВЧЕНКО. Фіскальна роль податку на доходи фізичних осіб в Україні	21
С.А. БОНДАРЕНКО, В.В. РУММО. Формування фінансової рівноваги в забезпеченні ефективності підприємства	24
С.І. ДРОБЯЗКО. Theoretical and methodological aspects of economic security management of enterprises	33

АНОТАЦІЇ, КОМЕНТАРІ, КОНСУЛЬТАЦІЇ

А.О. ТУМАНЯН. Коментар щодо законопроекту про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України № 9260 від 05.11.2018 р.	36
--	----

ТОХТАМИШ

Тетяна Олександрівна
tunechka10@gmail.com

УДК 336.71

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ
ЗАЛУЧЕННЯМ КОШТІВ У БАНКУ

ШЕЛЕСТ

Альона Владиславівна
golovanova.lolo@gmail.comTHEORETICAL ASPECTS OF FUNDS
MANAGEMENT IN THE BANKк.е.н., доцент, Харківський
національний університет
будівництва та архітектуристудент, Харківський
національний університет
будівництва та архітектури

Статтю присвячено визначенню сутності залучених коштів банку та їх ролі у банківській системі. Визначено, що залучені кошти є основним джерелом формування фінансових ресурсів комерційного банку, необхідних для надання кредитів, фінансування інвестиційних проектів, підтримки національного товаровиробника. Зазначено види залучених ресурсів у банку. Подано визначення категорії «управління залученими ресурсами у банку». Розглянуто етапи управління залученням коштів. Розкрито сутність цінних та нецінних методів управління залученими ресурсами банку. Визначено, що система управління залученням ресурсів банку поєднує в собі об'єкт управління, суб'єкт управління та механізм управління.

* * *

Статья посвящена определению сущности привлеченных средств банка и их роли в банковской системе. Определено, что привлеченные средства являются основным источником формирования финансовых ресурсов коммерческого банка, необходимых для предоставления кредитов, финансирования инвестиционных проектов, поддержки национального товаропроизводителя. Указаны виды привлеченных ресурсов в банке. Дано определение категории «управление привлеченными ресурсами в банке». Рассмотрены этапы управления привлечением средств. Раскрыта сущность ценовых и неценовых методов управления привлеченными ресурсами банка. Определено, что система управления привлечением ресурсов банка сочетает в себе объект управления, субъект управления и механизм управления.

* * *

The article is devoted to determining the essence of the attracted funds of the bank and their role in the banking system. It is determined that attracted funds are the main source of financial resources of the commercial bank, necessary for granting loans, financing of investment projects, support of the national commodity producer. The types of attracted resources in the bank are indicated. The definition of the category "management of attracted resources at the bank" is given. The methods, mechanism, features and stages of management of attraction of funds are considered. The level of management of the financial resources of the commercial bank, which is the state level (the management is carried out through the NBU) and the level of the commercial bank are given. The essence of price and non-price methods of management of attracted resources of the bank is revealed. It is determined that the system for managing the attraction of bank resources combines the object of management, the subject of management and the management mechanism. The object of management is a managed subsystem, which includes: the deposit policy of the bank, the level of marketing research, the policy of selling deposit services, the image of the bank, the organizational structure of the bank, etc. Fund management agents are employees whose competence includes the adoption of managerial decisions - the control subsystem. The mechanism for managing resources attraction is a way of organizing the attraction of funds, which includes the necessary set of tools and methods for managing them. It is noted that attraction of funds is mainly due to the implementation of deposit operations, therefore qualitative deposit policy should be developed for quality management of attracted funds. The necessity of taking into account strategy and tactics is proved, in order to achieve the set goals of the banking institution. A set of specific tasks to be solved by a commercial bank in the process of resource management is given. It is noted that in order to increase the profitability of the bank it is necessary to involve legal entities, as they are more reliable and the purpose of their activity is not return on deposits.

Ключові слова: Ресурси банку, залучені кошти, депозит, управління залученими коштами, механізм управління

Ключевые слова: Ресурсы банка, привлеченные средства, депозит, управление привлеченными средствами, механизм управления

Keywords: Bank resources, funds raised, deposit, management of funds raised, management mechanism

ВСТУП

Існування банківської системи неможливе без використання ресурсів, перш за все фінансових. У загальному обсязі ресурсів банку власні кошти становлять незначну частину, основним джерелом ресурсної бази банку є залучені кошти. З точки зору стійкості, залучення коштів від юридичних осіб є особливо вигідним, так як юридичні особи більш надійні. Виходячи з цього, можна сказати, що якісне управління залученням коштів юридичних осіб дає змогу уникнути або значно зменшити неминучі втрати, які виникають у банківській діяльності.

Існуючі умови господарювання в Україні збільшили необхідність підвищення ефективності управління, в першу чергу, грошовим обігом, формуванням та ви-

користанням фінансових ресурсів, що являє собою систему форм, методів і прийомів, за допомогою яких здійснюється це управління.

Питаннями щодо управління залученням коштів юридичних осіб займалися такі зарубіжні і вітчизняні вчені, як: О.М. Бартош, О.В. Васюренко, Н.В. Глебова, І.І. Дяконова, С.В. Землячов, Р.Р. Коцовська, С.А. Кучеренко, В.Д. Лагутін, В.І. Міщенко, А.М. Мороз, О.М. Петрук, С.П. Прасолова, І.Ф. Прокопенко, Р.І. Шевченко та багато інших.

МЕТА РОБОТИ – визначення поняття залучені кошти та їх значення для банківської діяльності. Розгляд особливостей та методів ефективного управління залученими коштами у банку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичним підґрунтям даної роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань та Інтернет-ресурси. При проведенні роботи використано методи аналізу, синтезу, узагальнення та порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Залучені кошти – сукупність коштів на поточних, депозитних та інших рахунках банківських клієнтів (юридичних та фізичних осіб), на рахунках громадських організацій, різноманітних суспільних фондів, які розміщуються в активі з метою отримання прибутку чи забезпечення ліквідності банку [1].

У сучасній економічній літературі наводиться декілька класифікацій залучених коштів банку залежно від різних характеристик: від категорії вкладників, від строку та порядку повернення коштів, від виду валюти, в якій залучаються кошти, за способом оформлення вкладу, за характером сплати відсотків тощо. Проте, найсуттєвіші особливості залучених грошових коштів відображає їх розподіл за способами акумуляції. З цієї точки зору залучені ресурси можна представити у вигляді двох великих груп: депозитні й не депозитні. Не депозитні кошти це, здебільшого, міжбанківські кредити, які найчастіше залучаються для підтримання ліквідності банків. Переважну частину своїх дохідних активів банки формують завдяки депозитам, вони є основним джерелом отримання коштів.

Згідно Закону України «Про банки та банківську діяльність», депозит – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [2].

Варто зауважити, що мета вкладень фізичних і юридичних осіб є зовсім різною. Фізичні особи, купуючи депозитні продукти банку, мають на меті забезпечення збереження вартості грошей і збільшення доходів. Розміщення заощаджень на вклади є певною мотивованою дією, що передбачає отримання вигод у майбутньому. Юридичні особи вимушені проводити свої розрахункові-касові операції через банківські установи [3].

Основними видами депозитних операцій є депозити на вимогу (до запитання) та строкові депозити. Вклади на вимогу розміщують у банку на поточному рахунку клієнта. На вимогу клієнта кошти з поточного рахунку в будь-який час можуть вилучатися. Тому такі кошти вважаються нестабільними, адже вони значно обмежують коло їх використання у активних операціях. Для кредитно-інвестиційної діяльності банків найбільш вагомим джерелом поповнення ресурсної бази є строкові депозити. Такий вид депозитів характеризується стабільністю, а тому вони зручні для планування активних операцій банків. За цих умов банк має змогу розміщувати кошти у середньо- та довгострокові активи, що приносять високі доходи з мінімальним ризиком [4].

Управління залученням ресурсів банку – це сукупність стратегічних і тактичних заходів, які проводить банк з метою залучення тимчасово вільних грошових коштів клієнтів та утворення на цій основі кредитних ресурсів; складний процес, ефективне здійснення якого

вимагає відповідного організаційного та інформаційного забезпечення та полягає у забезпеченні залучення необхідного їх обсягу на вигідних для банку умовах в порядку, визначеним законодавством [5].

Управління залученим банківським капіталом представляє собою діяльність щодо управління банківськими ресурсами, пов'язана із залученням грошових коштів вкладників та інших кредиторів, визначенням розміру і відповідної структури джерел грошових коштів у тісному зв'язку з їх розміщенням. Існує два рівні управління ресурсами комерційного банку [6]:

- державний рівень (управління здійснюється через НБУ);

- рівень комерційного банку.

Управління процесом залучення коштів на рахунки в банку відбувається в кілька етапів [7]:

1. Вибір стратегії банку на ринку. До стратегій залучення коштів на поточні і депозитні рахунки юридичних осіб належать: пріоритетна орієнтація на елітних клієнтів; пріоритетна орієнтація на вузьку галузеву спеціалізацію клієнтури; орієнтація банку на розширення загального переліку клієнтури, що обслуговується в ньому.

2. Визначення оптимальної структури депозитної бази та управління нею. Важливим є визначення оптимальної структури депозитної бази й підтримання її на належному рівні.

3. Розробка заходів з формування ресурсів банку.

У процесі управління ресурсами комерційний банк повинен вирішувати такі завдання [8]: Виконувати вимоги НБУ щодо дотримання встановлених економічних нормативів; не допускати наявності в банку коштів, які не приносять доходу, крім тієї її частини, яка забезпечує формування обов'язкових резервів; підтримувати певне співвідношення між власними і залученими коштами; забезпечувати одержання банком прибутку за рахунок залучення якомога «дешевших» ресурсів; забезпечувати взаємозв'язок і взаємоузгодженість між депозитними операціями і операціями по видачі позик за їх строками та сумами; постійно намагатись, щоб резерви вільних (не залучених в активні операції) коштів на депозитних рахунках були мінімальними; здійснювати заходи щодо розвитку банківських послуг і підвищенню якості обслуговування клієнтів, що буде сприяти залученню вільних грошових коштів.

Система управління залученням ресурсів банку поєднує у собі об'єкт управління, суб'єкт управління, механізм управління [9].

Об'єкт управління – керована підсистема, яка включає: депозитну політику банку, рівень маркетингових досліджень, політику збуту депозитних послуг, імідж банку, організаційну структуру банку тощо.

Суб'єктами управління залученням коштів є працівники, до компетенції яких входить прийняття управлінських рішень – керуюча підсистема.

Вплив суб'єктів управління на об'єкт управління залученням ресурсів банку – сукупність керованих факторів, які впливають на залучення ресурсів банку у межах встановлених банком цілей, – здійснюється за допомогою механізму управління. Механізм управління залученням ресурсів – спосіб організації залучення коштів, що включає необхідний набір інструментів та

методів управління ними [10].

Для забезпечення бажаної структури, обсягів і рівня витрат за депозитними зобов'язаннями використовуються різні методи залучення коштів, взагалі зводяться до двох груп – цінові та нецінові методи управління залученими коштами. Сутність цінових методів полягає у використанні відсоткової ставки за депозитами як головного важеля в конкурентній боротьбі за вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Нецінові методи управління базуються на маркетингових дослідженнях того сегмента ринку, який обслуговується банком, вивченні потреб клієнтури, розробці нових фінансових інструментів та операцій. Обираючи метод управління залученими коштами, керівництво банку повинно порівнювати витрати, пов'язані з підвищенням депозитної ставки з витратами, які будуть супроводжувати впровадження нецінових прийомів. На практиці ці два методи можуть застосовуватись паралельно [11].

ВИСНОВКИ

Отже, залучені кошти є основним джерелом формування фінансових ресурсів комерційного банку, необхідних для надання кредитів, фінансування інвестиційних проектів, підтримки національного товаровиробника. Залучення грошових коштів відбувається здебільшого шляхом виконання депозитних операцій. Для підвищення прибутковості банку слід розробляти депозитну політику, вигідну для юридичних осіб, адже вони є більш надійними та метою їх діяльності є не прибутки від вкладів.

Управління залученням коштів є обов'язковим для ефективної роботи банківської системи. При управлінні залученням коштів необхідно враховувати стратегію і тактику, комплекс конкретних завдань для досягнення поставлених цілей – забезпечення стабільності та надійності, а також рентабельності, прибутковості та ліквідності банківської установи. При цьому необхідно враховувати джерела залучення грошових коштів, період, на який планується залучення ресурсів, їх вартість, а також результат, який очікується досягти від поповнення вкладів.

У нинішніх мінливих умовах, слід удосконалювати існуючі та розробляти нові методи управління залученням коштів, що дасть змогу підвищувати стабільність та надійність банківської системи, а відтак досягати основної мети – залучати більшу кількість ресурсів за меншими цінами.

Список використаних джерел

1. Банківські операції / А.М. Мороз та ін. Харків, 2008. 608 с.

2. Закон України "Про банки та банківську діяльність": чинне законодавство України зі змінами та доп. станом на 10 жовтня 2018 р. Київ, 2018. 30 с.

3. Волкова Н.І. Удосконалення управління залученими депозитними ресурсами банку. Економіка і організація управління. 2016. № 1. Вип. 21. С. 85-91.

4. Заславська О.І. Залучені кошти як вагоме джерело ресурсного забезпечення кредитно-інвестиційної діяльності банків. Економіка та держава. 2012. № 7. Вип. 20. С. 16-21.

5. Єпіфанов А.О., Маслак Н.Г., Сало І.В. Операції комерційних банків. Суми, 2007. 523 с.

6. Павленко О.П., Журбенко С.І. Управління залученими ресурсами комерційного банку: сутність, методи та джерела фінансування. Молодий вчений. 2016. № 11. Вип. 38. С. 643-646.

7. Олійник В.М., Фролов С.М., Деркач М.А. Банківський менеджмент. Суми, 2009. Ч. 2. 144 с.

8. Вядрова І.М., Волохата В.Є. Системний підхід в управлінні залученими ресурсами банку. Економіка та держава. 2014. № 10. С. 43-48.

9. Шелюк А.А. Складові системи депозитного менеджменту банку. Севастополь, 2013. 340 с.

10. Сало І.В., Криклій О.А. Фінансовий менеджмент у банку. Суми, 2007. 314 с.

11. Маслак Н.Г. Ціноутворення на банківські продукти. Суми, 2010. 121 с.

References

1. Banking operations / A.M. Moroz et.al. Kharkiv, 2008. 608 p. (in Ukrainian)

2. Law of Ukraine "About Banks and Banking Activity": current legislation of Ukraine with amendments and additional. October 10, 2018, Kyiv, 2018. 30 p. (in Ukrainian)

3. Volkova N.I. Improvement of management of the bank's deposit resources. Economics and management organization. 2016. № 1. Issue 21. pp. 85-91. (in Ukrainian)

4. Zaslavskaya O.I. Funds attracted as a significant source of resource support for credit and investment activity of banks. Economy and state. 2012. № 7. Issue 20. pp. 16-21. (in Ukrainian)

5. Epiphanov A.O., Maslak N.H., Salo I.V. Operations of commercial banks. Sumy, 2007. 523 p. (in Ukrainian)

6. Pavlenko O.P., Zhurbenko S.I. Management of the attracted resources of the commercial bank: the essence, methods and sources of financing. Young scientist. 2016. № 11. Issue 38. pp. 643-646. (in Ukrainian)

7. Oliynyk V.M., Frolov S.M., Derkach M.A. Banking Management. Sumy, 2009. Part 2. 144 p. (in Ukrainian)

8. Vyadrova I.M., Volokhata V.E. System approach in the management of the bank's borrowed resources // Economy and the state. 2014. № 10. pp. 43-48. (in Ukrainian)

9. Sheluk A.A. Components of deposit management system of the bank. Sevastopol, 2013. 340 p. (in Ukrainian)

10. Salo I.V., Crickie O.A. Financial management at the bank. Sumy, 2007. 314 p. (in Ukrainian)

11. Maslak N.H. Pricing for banking products. Sumy, 2010. 121 p. (in Ukrainian)

ЦЕРКОВНА

Олена Володимирівна
timeoutproduct.ua@ukr.net

УДК 519.8:658.7:658

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ У ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУCLASSIFICATION OF RISKS IN LOGISTIC ACTIVITY OF INDUSTRIAL
COMPLEX

старший викладач,
Одеський національний
університет імені І.І.
Мечникова

У статті досліджено теоретичні аспекти класифікації ризиків у логістичній діяльності промислового комплексу національного макроекономічного середовища країни. Виокремлені різні наукові підходи до класифікації ризиків. Запропоновано визначення логістичних ризиків у промисловому комплексі національної економіки. Розглянуті статистичні критерії ризику та розмах варіації. Запропоновано розрахунок квадратів відхилень випадкової величини від її середнього значення, зважених на відповідні ймовірності. Визначена найважливіша характеристика випадкової величини, яка служить центром розподілу її ймовірностей у промисловому комплексі країни. Досліджені аспекти оцінки ризику фінансових активів у суб'єктів промислового комплексу. Визначені фактори впливу у логістичній діяльності промислового комплексу.

* * *

В статье исследованы теоретические аспекты классификации рисков в логистической деятельности промышленного комплекса национальной макроекономической среды. Выделены различные научные подходы к классификации рисков. Предложено определение логистических рисков в промышленном комплексе национальной экономики. Рассмотрены статистические критерии риска и размах вариации. Предложено расчет квадратов отклонений случайной величины от ее среднего значения, взвешенных на соответствующие вероятности. Определена самая важная характеристика случайной величины, которая служит центром распределения ее вероятностей в промышленном комплексе страны. Исследованы аспекты оценки риска финансовых активов у субъектов промышленного комплекса. Определены факторы влияния в логистической деятельности промышленного комплекса.

* * *

In the article the theoretical aspects of the classification of risks in the logistic activity of the washing complex of the national macroeconomic environment of the country are researched. Different scientific approaches to the classification of risks are singled out. The definition of logistic risks in the industrial complex of the national economy is proposed. The statistical criteria of risk and the scope of variation are considered. The calculation of squares of deviations of a random variable from its average value, weighted by the corresponding probabilities, is proposed. The most important characteristic of the random variable is determined, which serves as the center of distribution of its probabilities in the industrial complex of the country. The aspects of risk assessment of financial assets of subjects of the industrial complex are investigated. The factors of influence in the logistic activity of the industrial complex are determined.

The purpose of the work is to study the theoretical aspects of the classification of risks in the logistic activity of the industrial complex. The theoretical and methodological basis of the research is the sources of educational, monographic and periodical literature on risks in logistics activities. The following methods were used in writing the work: method of observation, methods of analysis and synthesis, monographic method, dialectical method, method of comparison, methods of induction and deduction, and also generalization method.

Consequently, the concept of risks as deviations in the way of achieving the goal in logistics is not conventional abstract, but a real character. Service logistics examines the risks that arise in the process of managing and servicing the flows of consumers, namely: due to the service as a special form of the product (the risks of supply and demand) due to the transfer of resources (material, financial and information), staff and customers themselves to the place of production, receiving services generated by conflicts at the contact of the service providers themselves and in the process of service. Properties of the modern environment - such as variability, multifactor, and informatization place new challenges on the logists. Effective management of logistics risks for the industrial complex is a promising source for obtaining and strengthening its competitive advantages. For the effective application of the theoretical framework in practice, it is important to systematize and specify the approaches to managing logistic risks, as well as to develop practical recommendations, since today the issue of logistics risk management is not sufficiently developed, there is a need for further research.

Ключові слова: логістична діяльність, промисловий комплекс, національна економіка, державне регулювання

Ключевые слова: логистическая деятельность, промышленный комплекс, национальная экономика, государственное регулирование

Keywords: logistics, industrial complex, national economy, state regulation

ВСТУП

В умовах нестабільності національного макроекономічного середовища питання виявлення ризиків і їх нівелювання набувають особливої актуальності, у тому числі для логістичної діяльності промислового комплексу країни. Логістизація, в першу чергу, що

охопила промисловий комплекс національної економіки, визначила постановку проблеми стосовно управління функціонуючими у ній потоками. Використання логістичних принципів при наданні послуг споживачам зумовило необхідність розгляду питань специфікації ризиків стосовно управління людськими потоками.

Проблеми прогнозування і попередження ризиків

присвячені роботи значної кількості науковців, зокрема І.М. Неню, В.П. Буянова, В.В. Вітлінського, П.С. Грабового, Р.М. Качалова, Г.Б. Клейнера, Г.М. Петрова, С.І. Полтавцева та ін.. У логістичному ракурсі тема розвивається, як Г.Л. Бродецький (ризик прийняття рішень в області управління логістичними системами), В.П. Бочарніков, К.В. Захаров, Ф.К. Захаров, К.В. Циганок (ризик, пов'язаний із зовнішніми перевезеннями: вибір країни-партнера, митне оформлення транспортування тощо), О.С. Корезин (ризик сполучення сухопутних і морських перевезень), Ю.В. Курджи (фінансовий ризик при формуванні повних логістичних витрат), В.С. Лукінський (моделювання ризиків), Л. Федотова (страхування ризиків) та ін.. Але область діяльності вчених-логістиків, за рідкісним винятком, обмежується потоками у сфері матеріального виробництва та супутніх послуг.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні теоретичних аспектів класифікації ризиків у логістичній діяльності промислового комплексу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною та методологічною основою дослідження є джерела навчальної, монографічної та періодичної літератури з ризиків у логістичній діяльності.

При написанні роботи були використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, метод порівняння, методи індукції та дедукції, а також метод узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ризиком можна керувати, тобто використовувати різні заходи, що дозволяють деякою мірою прогнозувати настання ризикової події і вживати заходів до зниження ступеня ризику. Ефективність організації керування ризиком багато в чому визначається класифікацією ризику.

Під класифікацією ризиків варто розуміти їхній розподіл на окремі групи по визначених ознаках для досягнення визначених цілей. Науково обґрунтована класифікація ризиків у промисловості дозволяє чітко визначити місце кожного ризику в їхній загальній системі. Вона створює можливість для ефективного застосування відповідних методів і прийомів керування ризиком. Кожному ризику відповідає свій прийом керування ризиком.

У науковій літературі існують різні підходи до класифікації ризиків.

В залежності від наслідків для суб'єктів господарювання (або припустимості):

- припустимий ризик – це ризик рішення, у результаті нездійснення якого суб'єкту господарювання загрожує втрата прибутку; у межах цієї зони господарська діяльність зберігає свою економічну доцільність, тобто втрати мають місце, але вони не перевищують розмір очікуваного прибутку;

- критичний ризик – це ризик, при якому суб'єкту господарювання грозить утрата виручки; інакше кажучи, зона критичного ризику характеризується небезпекою втрат, що свідомо перевищують очікуваний прибуток і в крайньому випадку можуть привести до втрати всіх засобів, вкладених підприємством у проект;

- катастрофічний ризик – ризик, при якому виникає неплатоспроможність суб'єкта господарювання; втрати можуть досягти величини, рівної майновому стану суб'єкта.

В залежності від можливого результату ризик можна підрозділити на дві великі групи: чисті і спекулятивні.

Чисті ризики означають можливість одержання негативного чи нульового результату. До цих ризиків відносяться: природні, екологічні, політичні, транспортні і частина комерційних ризиків (майнові, виробничі, торгові).

Спекулятивні ризики виражаються в можливості одержання як позитивного, так і негативного результату. До них відносяться фінансові ризики, що є частиною комерційних ризиків.

В залежності від причини виникнення ризику підрозділяються на:

- політичні ризики зв'язані з політичною ситуацією в країні і діяльністю держави. Політичні ризики виникають при порушенні умов виробничо-торгового процесу з причин, що безпосередньо не залежать від суб'єкта господарювання. До політичних ризиків відносяться: неможливість здійснення господарської діяльності внаслідок воєнних дій, революції, загострення внутрішньополітичної ситуації в країні, націоналізація, конфіскації товарів і підприємств, введення ембарго, через відмовлення нового уряду виконувати прийняті попередниками зобов'язання тощо; введення відстрочки (мораторію) на зовнішні платежі на певний строк через настання надзвичайних обставин (страйк, війна тощо); несприятлива зміна податкового законодавства; заборона чи обмеження конверсії національної валюти у валюту платежу. У цьому випадку зобов'язання перед експортерами може бути виконане в національній валюті, що має обмежену сферу застосування;

- правові ризики – ризики втрат, пов'язаних з тим, що законодавство не було враховано взагалі, чи змінилося в період угоди; ризик невідповідності законодавств різних країн; ризик некоректно складеної документації, у результаті чого контрагент у стані не виконувати умови договору тощо;

- транспортні ризики – це ризики, пов'язані з перевезеннями вантажів транспортом: автомобільними, морськими, річковими, залізничним, літаками тощо;

- соціальні ризики – ризики, пов'язані з можливістю виникнення конфліктів із громадськістю, працівниками підприємства;

- природні – ризики, пов'язані з проявом стихійних сил природи: землетрус, повінь, бура, пожежа, епідемія тощо;

- екологічні ризики – це ризики, пов'язані з забрудненням навколишнього середовища;

- комерційні ризики – небезпека втрат у процесі фінансово-господарської діяльності. Вони означають невизначеність результату від даної комерційної справи. До комерційних ризиків відносяться майнові, виробничі, торгові і фінансові ризики.

Майнові ризики – це ризики, пов'язані з імовірністю втрат майна через крадіжку, диверсії, недбалості, перенапруги технічної і технологічної системи тощо.

Виробничі ризики – це ризики, зв'язані зі збитком

від зупинки виробництва унаслідок впливу різних факторів і, насамперед, з загибеллю чи ушкодженням основних і оборотних активів (устаткування, сировина, транспорт тощо), а також ризики, пов'язані з впровадженням у виробництво нової техніки і технології.

Торгові ризики являють собою ризики, зв'язані зі збитками через затримку платежів, відмовлення від платежу в період транспортування товару, не постачання товару тощо.

Фінансові ризики зв'язані з імовірністю втрат фінансових ресурсів (тобто коштів).

Фінансові ризики, у свою чергу підрозділяються на: ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей (інфляційні, дефляційні, валютні, ризики ліквідності) та інвестиційні ризики.

Інфляційний ризик – це ризик того, що при зростанні інфляції одержувані грошові доходи знецінюються з погляду реальної купівельної спроможності швидше, ніж зростають. У таких умовах покупець несе реальні втрати.

Дефляційний ризик – це ризик того, що при зростанні дефляції відбувається падіння рівня цін, погіршення економічних умов підприємництва і зниження доходів.

Валютні ризики являють собою небезпеку валютних утрат, зв'язаних зі зміною курсу однієї іноземної валюти стосовно іншої при проведенні зовнішньоекономічних, кредитних і інших валютних операцій.

Ризики ліквідності – це ризики, зв'язані з можливістю втрат при реалізації цінних паперів чи інших товарів через зміну оцінки їхньої якості і споживчої вартості.

Інвестиційні ризики містять у собі наступні підвиди ризиків:

- ризик втраченої вигоди;
- ризик зниження прибутковості;
- ризик прямих фінансових утрат.

Ризик втраченої вигоди – це ризик настання прямого (побічного) фінансового збитку (неодержаний прибуток) у результаті нездійснення певного заходу (наприклад, страхування, хеджування, інвестування тощо).

Ризик зниження прибутковості може виникнути в результаті зменшення розміру відсотків і дивідендів по портфельних інвестиціях, по внесках і кредитах.

Ризик зниження прибутковості містить у собі наступні різновиди: процентні ризики і кредитні ризики.

До процентних ризиків відноситься небезпека втрат комерційними банками, кредитними установами, інвестиційними інститутами, селінговими компаніями в результаті перевищення процентних ставок, виплачуваних ними по залучених засобах, над ставками по наданих кредитах. До процентних ризиків відносяться також ризики втрат, що можуть понести інвестори у зв'язку зі зміною дивідендів по акціях, процентних ставок на ринку по облігаціях, сертифікатам і іншим цінним паперам.

Кредитний ризик, чи ризик неповернення боргу – це ризик несплати позичальником основного боргу і відсотків по ньому у відповідності з термінами й умовами кредитного договору. Ризики прямих фінансових втрат містять у собі наступні різновиди: біржовий ризик, селективний ризик, ризик банкрутства, а також

кредитний ризик.

Біржові ризики являють собою небезпеку утрат від біржових угод. До цих ризиків відносяться: ризик неплатежу по комерційних справах, ризик неплатежу комісійної винагороди брокерської фірми тощо.

Селективні ризики – ризики неправильного вибору способу вкладення капіталу, виду цінних паперів для інвестування з іншими видами цінних паперів при формуванні інвестиційного портфеля.

Ризик банкрутства являє собою небезпеку в результаті неправильного вибору способу вкладення капіталу, повної втрати підприємцем власного капіталу і його нездатності розраховуватися по узятим на себе зобов'язанням. В результаті підприємець стає банкрутом.

Найбільш повна, на нашу думку, класифікація ризиків приведена у табл. 1.

Логістичний ризик це – небезпека виникнення затримки в роботі ланцюга постачання, порушення термінів постачання, порушення в роботі однієї або декількох ланок ланцюга. До найпоширеніших належать ризики, пов'язані з виконанням відповідних логістичних функцій під час виробництва, зберігання, маркування й пакування, консолідації і подрібнення, транспортування різними видами транспорту, документування, розрахунків, розподілення тощо [1].

Логістичний ризик у промисловому комплексі – це ситуація у логістичній системі промислового комплексу національного макроекономічного середовища, яка пов'язана з можливістю виникнення відповідних збоїв у ресурсному забезпеченні внаслідок збурення впливів чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, наслідки яких, з погляду суб'єкта управління, є невизначеними і проявляються у вигляді можливого відхилення заданих параметрів від фактичних, що дозволяє розглядати ризик як керований параметр у системі управління промисловим комплексом країни.

Статистичні критерії ризику. Ймовірність (P) події (E) – відношення числа K випадків сприятливих результатів, до загальної кількості всіх можливих результатів (M).

$$P(E) = \frac{K}{M} \quad (1)$$

Ймовірність настання події може бути визначена об'єктивним чи суб'єктивним методом.

Об'єктивний метод визначення імовірності заснований на обчисленні частоти, з яким відбувається дана подія. Наприклад, імовірність випадання «орла» чи «решки» при підкиданні ідеальної монети – 0,5.

Суб'єктивний метод заснований на використанні суб'єктивних критеріїв (судження оцінюючого, його особистий досвід, оцінка експерта) і ймовірність події в цьому випадку може бути різною, будучи оціненою різними експертами.

У зв'язку з цими розходженнями в підходах необхідно відзначити кілька нюансів:

По-перше, об'єктивні імовірності мають мало загального з інвестиційними рішеннями, які не можна повторювати багато разів, тоді як імовірність випадання «орла» чи «решки» дорівнює 0,5 при значній кількості підкидань, а, наприклад, при 6 підкиданнях може випасти 5 «орлів» і 1 «решка».

Таблиця 1

Класифікація ризиків за певними ознаками

Класифікаційні ознаки	Види ризиків
Зв'язок з підприємницькою діяльністю	- Підприємницькі - Непідприємницькі
Приналежність до країни функціонування суб'єкта	- Внутрішні - Зовнішні
Рівень виникнення	- Фірмовий (мікрорівень) - Галузевий - Міжгалузевий - Регіональний - Державний - Глобальний (світовий)
Сфера походження	- Соціально-політичні - Адміністративно-законодавчі - Виробничі - Комерційні - Фінансові - Природно-екологічні - Демографічні - Геополітичні
Причини виникнення	- Невизначеності майбутнього - Недоліку інформації - Суб'єктивного впливу
Ступінь обґрунтованості прийняття ризику	- Обґрунтовані - Частково обґрунтовані - Авантюрні
Ступінь системності	- Системні - Несистемні (унікальні)
Відповідність припустимим межам	- Припустимі - Критичні - Катастрофічні
Реалізація ризиків	- Реалізовані - Нереалізовані
Адекватність часу ухвалення рішення про реагування на реалізацію ризиків	- Попереджувальні - Поточні - Спізнні
Група, що аналізує ризик і приймає рішення про поведінку у випадку його реалізації	- Індивідуального рішення - Колективного рішення
Масштаб впливу	- На одну людину - На групу людей
Можливість прогнозування	- Прогнозовані - Частково непередбачувані
Ступінь впливу на діяльність	- Негативні - Нульові - Позитивні

По-друге, одні люди схильні переоцінювати ймовірність настання несприятливих подій і недооцінювати ймовірність настання позитивних подій, інші навпаки, тобто по різному реагують на ту саму ймовірність (когнітивна психологія називає це ефектом контексту).

Однак, незважаючи на ці й інші нюанси, вважається, що суб'єктивна ймовірність має ті ж математичні властивості, що й об'єктивна.

Розмах варіації (R) – різниця між максимальним і мінімальним значенням фактора:

$$R = X_{\max} - X_{\min}, \quad (2)$$

Цей показник дає дуже грубу оцінку ризику, тому

що він є абсолютним показником і залежить тільки від крайніх значень ряду.

Дисперсія – сума квадратів відхилень випадкової величини від її середнього значення, зважених на відповідні ймовірності.

$$V_{ar}(E) = \sum_{k=1}^n p_k (X_k - M(E))^2, \quad (3)$$

де $M(E)$ – середнє чи очікуване значення (математичне очікування) дискретної випадкової величини E , визначається як сума добутків її значень на їхні ймовірності:

$$M(E) = \sum_{k=1}^n X_k P_k. \quad (4)$$

Математичне очікування – найважливіша характеристика випадкової величини, тому що служить центром розподілу її ймовірностей. Зміст її полягає в тім, що вона показує найбільш правдоподібне значення фактора.

Використання дисперсії як міри ризику не завжди зручно, тому що розмірність її дорівнює квадрату одиниці виміру випадкової величини.

На практиці результати аналізу більш наочні, якщо показник розкиду випадкової величини виражений у тих же одиницях виміру, що і сама випадкова величина. Для цих цілей використовують стандартне (середнє квадратичне) відхилення $\sigma(E)$:

$$\sigma(E) = \sqrt{V_{ar}(E)}. \quad (5)$$

Усі вищевказані показники мають один загальний недолік – це абсолютні показники, значення яких визначають абсолютні значення вихідного фактора. Тому набагато зручніше використовувати коефіцієнт варіації (CV).

$$CV = \frac{\sigma(E)}{M(E)}. \quad (6)$$

Визначення CV особливо наочно для випадків, коли середні величини випадкової події істотно розрізняються.

У відношенні оцінки ризику фінансових активів необхідно зробити три зауваження:

По-перше, при порівняльному аналізі фінансових активів як базисний показник варто брати рентабельність, тому що значення доходу в абсолютній формі може істотно варіювати.

По-друге, основними показниками ризику на ринку капіталів є дисперсія і середнє квадратичне відхилення. Оскільки як базис для розрахунку цих показників береться прибутковість (рентабельність), критерій відносний і порівняльний для різних видів активів, немає гострої необхідності в розрахунку коефіцієнта варіації.

Говорячи про ризики у логістичній діяльності промислового комплексу, необхідно пам'ятати обумовлюючі фактори впливу. Зазначені фактори можуть мати внутрішній і зовнішній характер впливу. Внутрішній ризик у логістичній діяльності промислового комплексу у багатьох випадках необхідно шукати в неузгодженості дій управлінського суб'єктів промислового комплексу. При виділенні факторів, що впливають на суб'єктів промислового комплексу, слід ранжувати їх значущість для нього.

ВИСНОВКИ

Отже, поняття ризиків як відхилень на шляху досяг-

нення мети в логістиці носить не загальноприйнятий абстрактний, а реальний характер. Сервісна логістика вивчає ризики, що виникають у процесі управління та обслуговування потоків споживачів, а саме: обумовлені послугою як особливою формою товару (ризики пропозиції і попиту), зумовлене переміщенням ресурсів (матеріальних, фінансових та інформаційних), персоналу і самих клієнтів до місця продукування-отримання послуг, породжувані конфліктами при контакті самих суб'єктів послуг і в процесі обслуговування. Властивості сучасного зовнішнього середовища – такі, як змінність, багатофакторність, інформатизація ставлять перед логістами нові виклики. Ефективне управління логістичними ризиками для промислового комплексу є перспективним джерелом для отримання та зміцнення його конкурентних переваг. Для ефективного застосування теоретичної бази в практичній діяльності важливою є систематизація та конкретизація підходів до управління логістичними ризиками, а також розроблення практичних рекомендацій, оскільки сьогодні питання управління логістичними ризиками є недостатньо розкритим існує потреба в подальшому його дослідженні.

Список використаних джерел

1. Мамчин М. Вплив логістичних ризиків на підвищення ефективності діяльності підприємств. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2011. № 720. С. 45-51.
2. Побережець О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства. Херсон: Видавництво: Грін Д.С., 2016. 500 с.
3. Масленніков Є.І. Концептуальна модель контролінгу в системі управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2014. № 11/1. С. 42-45.
4. Григор'єв Г.С. Теоретико-методологічні засади державного регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації. Херсон: Олді-плюс, 2017. 380 с.

References

1. Mamchin M. The Impact of Logistic Risks on Increasing the Efficiency of Enterprise Activities. Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series "Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems". 2011. № 720. pp. 45-51. (in Ukrainian)
2. Poberezhets O.V. Theoretical-methodological and practical principles of the research of the system of management of the results of activity of an industrial enterprise. Kherson: Publishing house: Hrin DS, 2016. 500 p. (in Ukrainian)
3. Maslennikov E.I. Conceptual model of controlling in the system of management of financial stability of an industrial enterprise. Economics. Finance. Law. 2014. № 11/1. pp. 42-45. (in Ukrainian)
4. Hrihoriev H.S. Theoretical and methodological principles of state regulation of financial and economic processes in the conditions of globalization. Kherson: Oldi Plus, 2017. 380 p. (in Ukrainian)

ПЕНСЬКА

Ірина Олександрівна
penskayairyna@ukr.net

УДК 338.2

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОГО
ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ЧИЧИПАН

Марина Андріївна
natalinske.pzkg@ukr.netEFFICIENCY OF FINANCIAL PLANNING
AT THE ENTERPRISEк.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університетустудент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету

Стаття присвячена дослідженню необхідності фінансового планування, яке в ринковому середовищі сприяє ефективному забезпеченню фінансовими ресурсами підприємства. Розглянуто основні етапи фінансового планування на підприємстві. Узагальнено і проаналізовано шляхи вдосконалення фінансового планування. Наведено організаційно-правові аспекти а також рекомендації щодо складання фінансових планів господарюючих суб'єктів.

* * *

Статья посвящена исследованию необходимости финансового планирования, которое в рыночной среде способствует эффективному обеспечению финансовыми ресурсами предприятия. Рассмотрены основные этапы финансового планирования на предприятии. Обобщены и проанализированы пути совершенствования финансового планирования. Приведены организационно-правовые аспекты а также рекомендации по составлению финансовых планов хозяйствующих субъектов.

* * *

Introduction. Financial planning is one of the major components of an enterprise planning system that solves such key issues as effective managing of financial flows, ensuring balance of financial resources and enterprise requirements, managerial decisions optimization, cost minimization and so on. However, the essence of financial planning and financial planning mechanism require further development.

Purpose. The present article aims at defining the essence of financial planning, its significance, role and principles of organization in unstable economic environment and an increased risk of managing an enterprise.

Results. Financial planning is a forecasting of the future; it is the form of constructing an active model and targeted financial condition of an enterprise in the future by establishing ways, techniques and time limits to achieve this condition, final planned actions included. Financial plans are almost always focused on clearly defined goals; they comprise intermediate results and reflect categories and amount of financial resources used for achieving planned goals. Financial planning can be defined as a component (element) of the overall planning process as well as the basis and the most responsible component of a functional system of management. It plays a key role in management as financial indicators make it possible not only to identify performance of indexes of the current year compared to the previous one but also problems in enterprise activity. Financial planning is mainly treated from two perspectives: as a process and as an activity. As financial planning is a way of implementing basic functions of enterprises' finances – distribution, control and regulation – one can make a conclusion that it is not only the key element of financial management but also a way of its implementation.

Conclusion. Financial planning is a major component of intra-enterprise planning, implementation of which is obligatory for an enterprise to meet its strategic goals of activity. It coordinates individual financial goals, matches them with other goals, and provides effective mechanism for managing financial system. The important issue of financial planning is providing soundness of the financial plan and its reality.

Ключові слова: фінансове планування, фінансові ресурси, вдосконалення фінансового планування, фінансовий план, бюджетування

Ключевые слова: финансовое планирование, финансовые ресурсы, совершенствование финансового планирования, финансовый план, бюджетирование

Keywords: financial planning, financial resources, perfections of the financial planning, financial plan, budgeting

ВСТУП

Фінансове планування є однією з найважливіших складових системи планування підприємства, дозволяє вирішувати такі життєво важливі завдання як ефективне управління фінансовими потоками, забезпечення збалансованості фінансових ресурсів і потреб підприємства, оптимізація управлінських рішень, мінімізація витрат тощо.

Сучасний етап розвитку фінансово-економічних відносин приділяє значну увагу темі вдосконалення фінансового планування на підприємствах. У зв'язку з цим, українські вчені у сфері економіки знаходять і обґрунтовують різноманітні шляхи вдосконалення фінансового планування на підприємствах. Це дасть

змогу розробляти та застосовувати ефективні системи фінансового планування, які забезпечать стабільний розвиток суб'єктів підприємництва.

Питання фінансового планування на підприємствах знайшли відображення у роботах провідних вітчизняних та зарубіжних вчених: М.М. Алексєєвої, І.Т. Балабанова, О.М. Бандурки, І.О. Бланка, В. Гейця, Б. Грабовецького, В.В. Ковальова, А.М. Поддєрьогіна, Р. Брейлі, Е. Брігхем, С. Майерса та інших.

Але залишається не вирішеною проблема здійснення найбільш економічно виправданого, вдалого та ефективного фінансового планування на підприємстві, не дотримуються принципи його виконання, йому не відведено особливої ролі. Потреба у цілісній кон-

цепції фінансового планування спонукає до дослідження складових процесу планування фінансових ресурсів підприємства, необхідності застосування основних макроекономічних показників під час розрахунку показників плану підприємств.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні сутності фінансового планування, його значенні, ролі та принципів організації в умовах нестабільного економічного середовища й підвищеного рівня ризику управління підприємством.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною базою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи пізнання, аналізу і синтезу, відсотка від продажів.

РЕЗУЛЬТАТИ

В узагальненому вигляді фінансове планування є прогнозом майбутнього, формою побудови активної моделі, бажаного майбутнього фінансового стану підприємства з одночасним визначенням шляхів, встановленням засобів та строків досягнення цього стану, а також кінцевих меж запланованих дій [4].

Фінансові плани майже завжди орієнтовані на чітко визначені цілі, містять проміжні результати і відображають види та обсяги фінансових ресурсів, витрачених для досягнення планових цілей. Однак найважливішими в фінансовому плануванні все ж є

кінцеві результати. Адже саме вони показують, чи правильно було здійснено фінансове планування і які корективи потрібно внести. Фінансове планування визначається як складова (елемент) загального процесу планування, а також як основа і найвідповідальніша складова функціональної системи управління [6]. Воно виконує в управлінні ключову роль, оскільки за фінансовими показниками можна не лише виявити виконання показників поточного року, порівняно з попереднім, а й проблеми, наявні у діяльності підприємства.

Фінансове планування розглядається переважно з двох позицій – як процес і як вид діяльності. Фінансове планування як процес є невід'ємною частиною управління та дає змогу зв'язати всі структурні ланки підприємства в цілісну виробничо-господарську систему і забезпечити її розвиток в напрямі досягнення поставлених цілей [8]. Фінансове планування як вид діяльності – являє собою діяльність, яку здійснює фахівець та яка спрямована на максимізацію ефективності функціонування підприємства (або макроекономічної системи) й вирішення поставлених завдань. Оскільки фінансове планування є засобом реалізації основних функцій фінансів підприємств – розподільчої, регулювальної, контрольної, можна зробити висновок, що воно є не лише необхідним елементом фінансового менеджменту, але й засобом його реалізації.

Фінансове планування – це складний процес, що включає в себе ряд етапів, відображених на рис. 1 [9, с. 120].

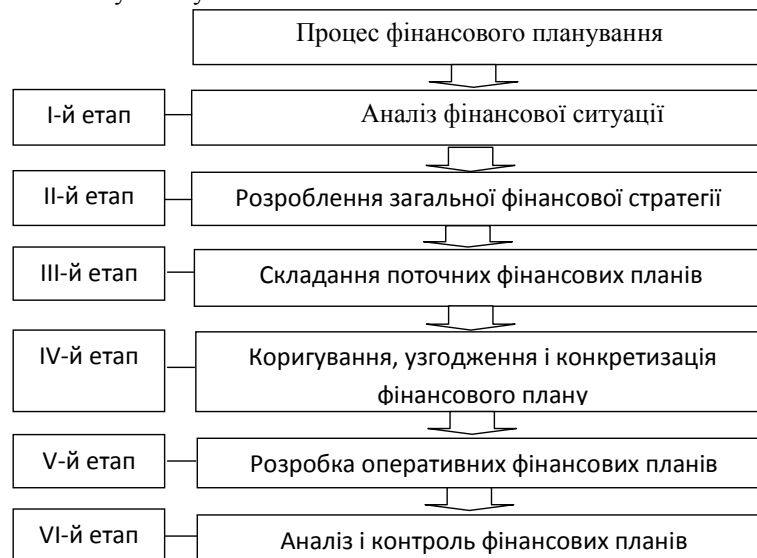

Рис. 1. Основні етапи фінансового планування на підприємстві

На першому етапі на основі фінансової звітності проводиться аналіз фінансових показників діяльності підприємства за попередній період. Основна увага приділяється показникам: обсяг реалізації, витрати, розмір отриманого прибутку. На основі проведеного аналізу оцінюються фінансові результати діяльності підприємства, визначаються стан, недоліки і проблеми.

На другому етапі розробляється фінансова стратегія і фінансова політика за основними напрямками фінансової діяльності підприємства (складаються основні прогнозні документи, які відносяться до перспективних фінансових планів і включаються до структури бізнес-плану, якщо останній розробляється на підприємстві).

На третьому етапі уточнюються і конкретизуються основні показники прогнозних фінансових документів за допомогою складання поточних фінансових планів.

На четвертому етапі погоджуються показники фінансових планів з виробничими, комерційними, інвестиційними, будівельними та іншими планами і програмами, що розроблені підприємством.

На п'ятому етапі здійснюється оперативне фінансове планування шляхом розробки оперативних фінансових планів. Завершується процес фінансового планування на підприємстві аналізом і контролем за виконанням фінансового плану.

Шостий етап полягає у визначенні фактичних кін-

цевих фінансових результатів діяльності підприємства, співставленні із запланованими показниками, виявленні причин відхилення від планових показників, в розробці заходів щодо уникнення негативних явищ.

Приділяючи більше уваги фінансовому плануванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих бюджетом обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самокупності та самофінансування підприємства.

Фінансова стабільність є важливою передумовою успішного ведення господарської діяльності. Вона формує імідж суб'єкта господарювання, є його візитною карткою. Тому підприємствам і організаціям необхідно постійно дбати про фінансову стабільність, вживати заходи для її зміцнення.

Значення фінансового планування полягає в тому, що воно дає можливість визначити життєздатність проекту підприємства за умов конкуренції і є інструментом одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів.

Вимоги щодо формування та оформлення звіту про виконання фінансових планів затверджені наказом Мінекономрозвитку від 02.03.2015 № 205 "Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки", зареєстрованим в Мін'юсті 19.03.2015 за № 300/26745 (який викладено у новій редакції, затвердженій наказом Мінекономрозвитку від 31.07.2018 № 1070 та зареєстрований Мін'юстом 28.08.2018 за № 971/32423) (далі – Порядок) [3]. Наказ набрав чинності з дня його офіційного опублікування (інформаційний бюлетень "Офіційний вісник України" № 70 від 14.09.2018). До фінансових планів на 2018 р. та звітності за 2018 р. застосовується Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки, що діяв до набрання чинності цим наказом. Зведений звіт про виконання фінансових планів (щоквартально та за результатами року) формується та подається до Мінекономрозвитку суб'єктом управління об'єктами державної власності та включає показники виконання фінансових планів всіх підприємств державного сектору економіки, що належать до сфери управління. До підприємств державного сектору економіки належать державні комерційні та казенні підприємства, а також господарські товариства, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) прямо чи опосередковано належать державі.

Звіти про виконання фінансового плану складаються з урахуванням вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затвердженого наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73, зареєстрованого в Мін'юсті 28.02.2013 за № 336/2286, та/або Міжнародних стандартів фінансової звітності, а також Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності (наказ Мінфіну від 28.03.2013 № 433).

З метою уніфікації процесу обробки при поданні інформації необхідно неухильно дотримуватись наступних вимог:

1) зведені Основні фінансові показники Звіту про виконання фінансових планів за звітний період підприємствами державного сектору економіки, включаючи підприємства, що є суб'єктами природних монополій на загальнодержавних ринках, підприємства, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. грн., та підприємства, уповноваженим органом управління яких є Кабінет Міністрів України;

2) звіти про виконання фінансових планів підприємств, що є суб'єктами природних монополій на загальнодержавних ринках, підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. грн., та підприємств, уповноваженим органом управління яких є Кабінет Міністрів України, в повному обсязі окремо щодо кожного підприємства. До звітів обов'язково додається: форма № 1 "Баланс (Звіт про фінансовий стан)" на кінець звітного періоду з розшифруванням статей, що становлять більше 10 % валюти балансу; форма № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)" за звітний період. Показники зведеного Звіту про виконання фінансових планів обов'язково повинні співпадати з показниками Моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності, який здійснюється на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832;

3) пояснювальну записку щодо виконання показників фінансових планів за звітний період, підготовлену з урахуванням вимог, викладених у Рекомендаціях щодо складання фінансового плану підприємства та звіту про його виконання, підготовки пояснювальних записок до них. У пояснювальній записці до Звіту про виконання фінансового плану підприємства, що є суб'єктом природних монополій, підприємства, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. грн., та підприємства, уповноваженим органом управління яких є Кабінет Міністрів України, окремим розділом обов'язково зазначається виконання плану заходів з підвищення операційної ефективності підприємства строком на три роки, який включає заходи щодо оптимізації витрат на виробництво, адміністративноуправлінський персонал, підвищення ефективності використання основних виробничих фондів і трудових ресурсів, збільшення прибутку та бюджетний ефект для держави від впровадження цих заходів, зокрема: суми збільшення надходжень до державного бюджету, скорочення бюджетного субсидіювання тощо;

4) перелік підприємств, що належать до сфери управління. Інформацію щодо кількості підприємств, що знаходяться у сфері управління, яка містить загальну кількість підприємств; кількість підприємств, які працювали за затвердженими фінансовими планами на відповідний рік; кількість прибуткових/збиткових підприємств та кількість розірваних контрактів з керівниками підприємств за звітний період. Кількість суб'єктів господарювання державного сектору економіки, що знаходяться у підпорядкуванні суб'єктів управління об'єктами державної власності, обов'язково повинна відповідати кількості, яка обліковується у Єдиному реєстрі об'єктів державної власності та Реєстрі корпоративних прав держави (тобто відповідати

інформації, що надається Фонду державного майна України), а також співпадати з кількістю підприємств, щодо яких проводиться єдиний моніторинг ефективності управління об'єктами державної власності на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832;

6) інформацію стосовно вжитих заходів щодо скорочення кількості планово-збиткових підприємств та підприємств, що працювали збитково у звітному періоді.

Інформація подається в паперовому та обов'язково в електронному вигляді у форматі Microsoft Excel, а також у вигляді електронного документа, сформованого в автоматизованій системі збирання, накопичення та оброблення інформації про діяльність суб'єктів господарювання.

Розглянемо порядок складання фінансового плану та розробку прогнозу на Агрофірмі ВП «Агро-Мак». Основні завдання фінансового планування ВП «Агро-Мак»:

- 1) визначення обсягу, структури капіталу, що використовується при створенні підприємства та його функціонуванні в плановому періоді;
- 2) визначення оптимальної величини та структури витрат виробництва та обігу;
- 3) прогнозування джерел та розмірів грошових надходжень та виплат;
- 4) обґрунтування раціонального руху грошових коштів, синхронізації їх надходжень з платежами у визначені періоди часу;
- 5) здійснення постійного контролю над виконан-

ням фінансових завдань та коригування поточних планів при зміні умов господарювання.

Система оперативного планування фінансової діяльності полягає в розробці комплексу короткострокових планових завдань з фінансового забезпечення основних напрямів фінансово-господарської діяльності підприємства. Оперативне фінансове планування необхідне підприємству для контролю за фактичним надходженням коштів на поточний рахунок, витрачанням коштів у процесі господарської діяльності, виконання поточного фінансового плану.

У процесі його підготовки прогнозовані обсяги продаж і виробництва трансформуються у кількісні оцінки доходів і витрат для кожного з підрозділів підприємства. Кінцевою метою операційного бюджету є складання зведеного плану прибутків і збитків, тобто складання бізнес-плану.

Головне завдання колективу ВП «Агро-Мак» – щорічне збільшення обсягів товарної продукції, її реалізації й одержання платежів за неї.

Для прогнозування на ВП «Агро-Мак» було обрано метод відсотка від продажів, так як цей метод є достатньо простим і не вимагає застосування нових технологічних програм та перекваліфікації робітників.

Також в процесі поточного фінансового планування ВП «Агро-Мак» прогнозують основні фінансові показники його діяльності, визначають достатність чистих грошових надходжень для обслуговування боргу, а також оцінюють ефективність проекту в цілому.

На підприємстві складено прогнозний баланс на 2018 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Прогнозний баланс ВП «Агро-Мак» на 2018 р.

Актив	Код рядка	2016 рік	2017 рік	Прогноз на 2018 рік
I. Необоротні активи, тис. грн.	1095	22398	22606	22606
II. Оборотні активи, тис. грн.	1195	29311	31432	34311
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття, тис. грн.	1200	0	0	0
Баланс	1300	51709	54038	56917
Пасив				
I. Власний капітал, тис. грн.	1495	46929	47426	49271
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1595	5	229	229
III. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1695	0	0	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття, тис. грн.	1700	4775	6383	6383
Баланс	1900	51709	54038	55883

Опираючись на дані попередніх років допущення закладені в прогнозний баланс:

- 1) збільшення оборотних активів;
- 2) можливо забезпечення нарощення планових об'ємів виробництва при існуючому рівні необоротних активів;
- 3) 50 % чистого прибутку буде розподілено на дивіденди.

Отже, у 2018 р. планується збільшення оборотних активів на 9,16 %, порівняно з 2017 р. і складе 34311 тис. грн.. В свою чергу, планується спрямувати на формування резервного капіталу підприємства 50 % чистого прибутку після оподаткування, чим збільшить статтю «Власний капітал» на 1845 тис. грн.. Інші показники у 2018 р. не планується змінювати.

В цілому вище наведені фінансові показники та

заявлені прогностні показники Бізнес-плану цілком відповідають виробничим потужностям підприємства. Однак, таке становище буде тільки в тому випадку, якщо підприємство зможе ефективно управляти своїми ресурсами.

Одним із компонентів планування, що повністю відсутнє на даному підприємстві – це порівняння з конкурентами.

Підприємству необхідно скласти кілька сценарних планів розвитку подій на рік: базовий, песимістичний й оптимістичний. При складанні плану використовувати всю інформацію, що є на момент його складання. Розраховувати планові показники лише на реальних даних, тобто керуватися договорами вже укладеними або, що перебувають у стадії укладання, але точно реалізуються в плановому році.

ВИСНОВКИ

На сьогодні фінансове планування є важливою складовою внутрішньофірмового планування, реалізація якого – необхідна умова досягнення підприємством стратегічних цілей діяльності. Воно узгоджує окремі фінансові цілі, координує їх з іншими цілями, забезпечує ефективний механізм управління фінансовою системою. Важливою проблемою фінансового планування є забезпечення обґрунтованості фінансового плану, його реальності. Це залежить значною мірою від достовірності даних щодо збуту, дебіторської заборгованості та строків її погашення, потреб у фінансуванні, налагодженої роботи підрозділів, задіяних у складанні фінансового плану, та оперативності його розроблення. Тому важливим питанням є якість інформаційного забезпечення фінансового планування на підприємстві. Надалі для ефективного здійснення фінансового планування на підприємстві менеджерам потрібно приділити значну увагу інформаційному забезпеченню та формуванню відповідного світогляду керівної ланки щодо розуміння значення та вагомості ролі фінансового планування, його ефективного проведення. Отже, щоб забезпечити обґрунтоване фінансове планування та виконання фінансового плану, необхідною умовою є підготовка до його складання, дотримання чіткої процедури (послідовності етапів), врахування специфіки діяльності підприємства, належно опрацьованої та достовірної вихідної інформації та зовнішніх чинників впливу на діяльність. Враховуючи чинники впливу зовнішнього середовища та вибираючи відповідні конкретним умовам принципи здійснення фінансового планування, можна добитись зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови досягнення прогнозованих обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самоокупності та самофінансування підприємства.

Список використаних джерел

1. Гончар В. Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення фінансового планування в сучасних умовах. Фі-

нанси України. 2012. № 3. С. 1-5.

2. Єрмоленко О.А. Фінансове планування в умовах невизначеності. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2015. № 49. С. 230-232.

3. Інформаційний лист щодо подання звітів про виконання фінансових планів та інформації щодо стану затвердження фінансових планів підприємств державного сектору економіки. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=6b5adf8-2082-4b67-b086-0e12da92c982> (дата звернення: 10.11.2018).

4. Каламбет С.В. Сутнісна характеристика фінансового планування на підприємстві. Економіка та держава. 2015. № 11. С. 22-24.

5. Мазур Д.В. Фінансове планування діяльності підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 6. Т. 1. С. 55-59.

6. Равенков А. Фінансове планування на підприємстві. Проблеми теорії та практики управління. 2006. № 4. С. 72-78.

7. Сисой Ю.В. Фінансове планування на підприємстві та його особливості в умовах транснаціональних корпорацій. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_2/0714.pdf (дата звернення: 11.11.2018).

8. Ставерська Т.О., Андрющенко І.С. Фінансове планування та прогнозування на підприємствах і фінансових установах. Харків, 2013. 146 с.

9. Степура В.В. Ієрархічні рівні фінансового планування. Економічні науки. 2011. № 2. С. 119-122.

10. Теличко Р.К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах. Фінанси України. 2013. № 8. С. 14-16.

References

1. Honchar V. Prospects for development and ways to improve financial planning in modern conditions. Finance of Ukraine. 2012. № 3. pp. 1-5. (in Ukrainian)

2. Yermolenko O.A. Financial planning under the conditions of uncertainty. Herald of Transport and Industry Economics. 2015. № 49. pp. 230-232. (in Ukrainian)

3. Information letter on submission of reports on implementation of financial plans and information on the state of approval of financial plans of state-run economy enterprises. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=6b5adf8-2082-4b67-b086-0e12da92c982> (last accessed: 10.11.2018). (in Ukrainian)

4. Kalambet S.V. Essence of efficiency of financial planning at the enterprise. Economy and State. 2015. № 11. pp. 22-24. (in Ukrainian)

5. Mazur D.V. Financial planning of an enterprise activity. Herald of Khmelnytskyi National University. 2014. № 6. Vol. 1. pp. 55-59. (in Ukrainian)

6. Ravenkov A. Financial planning at the enterprise. Issues of Control Theory and Practice. 2006. № 4. pp. 72-78. (in Ukrainian)

7. Sysoy U.V. Financial planning on an enterprise and its feature in the conditions of transnational corporations. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_2/0714.pdf (last accessed: 11.11.2018). (in Ukrainian)

8. Staverska T.O., Andrushchenko S.I. Financial planning and forecasting of financial results at enterprises and finance institutes. Kharkiv, 2013. 146 p. (in Ukrainian)

9. Stepura V.V. Hierarchical levels of financial planning // Economics. 2011. № 2. pp. 119-122. (in Ukrainian)

10. Telychko R.K. Financial planning at small and medium-sized enterprises. Finance of Ukraine. 2013. № 8. pp. 14-16. (in Ukrainian)

ДИСКІНА

Анастасія Аркадіївна
diskina84@gmail.com

УДК 339.138

ОГЛЯДОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ДОКУМЕНТ СВІТОВИХ ДОСЯГНЕНЬ У
СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МАРКЕТИНГОВОГО
ІНСТРУМЕНТАРІЮOVERVIEW-ANALYTICAL DOCUMENT OF WORLD ACHIEVEMENTS IN
THE FIELD OF INFORMATION TECHNOLOGIES AND MARKETING
INSTRUMENTк.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університет*У статті запропоновані найбільш перспективні та інноваційні технології, що будуть мати першочергове значення у 2010-2030 рр.. Розглянуто сутність інформаційних технологій у міжнародній транспортній системі. Наведені приклади міжнародних інноваційних технологій у транспорті. Запропоновані соціальні ефекти, які надають інформаційні технології у транспортній системі. Досліджено найбільш ефективний маркетинговий**інструментарій, а саме Інтернет-маркетинг. Доведено, що інформаційні технології відіграють дуже важливу роль в сучасному маркетингу та їх використання вигідно як для споживачів так і для маркетологів.*

* * *

В статье предложены наиболее перспективные и инновационные технологии, будут иметь первостепенное значение в 2010-2030 гг.. Рассмотрена сущность информационных технологий в международной транспортной системе. Приведены примеры международных инновационных технологий в транспорте. Предложены социальные эффекты, которые предоставляют информационные технологии в транспортной системе. Исследован наиболее эффективный маркетинговый инструментарий, а именно интернет - маркетинг. Доказано, что информационные технологии играют очень важную роль в современном маркетинге и их использование выгодно как для потребителей так и для маркетологов.

* * *

Introduction. Today, more actual issues are the optimization and efficient use of modern technological resources through marketing tools in the functioning of metropolitan areas in accordance with the needs of their inhabitants. Consequently, modern information technology provides a wide range of marketing tools and opportunities for rapid and successful adaptation to external conditions that are constantly changing in a multi-vector environment.**Purpose.** The purpose of the work is to analyze the world's achievements in the field of information technology in the transport system using modern marketing tools.**Results.** Let's consider the use of some information technologies in the light of marketing tools. Elements of information technology in the transport system are:

- hybrid cars;
- batteries and infrastructure storage systems for hybrid cars;
- stationary supermachines in power systems; they are used in transport systems because of minimal consumption and weight and convenience in service;
- connecting / automated cars. Connected cars (connected cars) have direct access to the Internet and allow you to manage all connected devices, including smartphones, sensors, traffic lights, other vehicles;
- intelligent parking is a technology that includes the necessary number of sensors, which determines the location and the distance of free parking spaces;
- road transport system, i.e. safety, security, monitoring, control.

*Recently, the latest trends observed in the application of the components of the marketing complex, in fact, completely change the perception of the use of classic marketing tools. So, in the forefront of enterprise product policy, an effective innovation policy is emerging. The development of the Internet and the latest technology prompts rapid product changes and updates to meet the ever-changing needs of consumers. The same applies to the transport system, which is one of the most knowledge-intensive industries in the world. So, in the world, almost 25% of all investment in science and research falls into the automotive industry.***Conclusion.** The practical use of marketing tools will enable transport companies to selectively select marketing measures that are most effective in a particular market situation, optimize marketing processes, streamline and coordinate the selection of effective marketing tools.**Ключові слова:** інформаційні технології, маркетинговий інструментарій, транспортна система, Інтернет-маркетинг**Ключевые слова:** информационные технологии, маркетинговый инструментарий, транспортная система, Интернет-маркетинг**Keywords:** information technology, marketing toolkit, transport system, Internet marketing

ВСТУП

Динамічний розвиток сучасного суспільства та світова глобалізація сприяє активізації використання інформаційних технологій. На сьогодні більш актуальними питаннями стає оптимізація та ефективне використання сучасних технологічних ресурсів за до-

помогою маркетингового інструментарію у функціонуванні мегаполісів відповідно до потреб їхніх мешканців. Загалом прогресуючі технологізація та інформатизація економічного і повсякденного життя здійснюють суттєві зміни в сучасному маркетингу, значно розширюючи його можливості, змінюючи функціонал

та набір інструментів, необхідних для досягнення цілей і завдань підприємств. Отже, сучасні інформаційні технології надають широкий набір маркетингових інструментів та можливостей для швидкої та успішної адаптації до зовнішніх умов, що постійно і багатовекторно змінюються.

Дослідженню впливу інформаційних технологій у сфері маркетингу задля задоволення споживачів великих мегаполісів присвячено багато праць авторів, таких як С.С. Гаркавенко, Н.С. Пінчук, Г.П. Галузинський, Н.С. Орленко, І.В. Березін, Д.А. Шевченко, Д.І. Квасов та інші. Однак додаткову увагу необхідно приділити особливостям використання інформаційних технологій у процесі формування маркетингових рішень в транспортній системі.

МЕТА РОБОТИ полягає в аналізі світових досягнень у сфері інформаційних технологій в транс-

портній системі з використанням сучасного маркетингового інструментарію.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною базою у написанні статті стали наукові публікації, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Інтернет. Під час проведення дослідження використано системний підхід, методи аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

За результатами прогнозних досліджень вчених зі світовим ім'ям зі ста прогнозованих технологій, у тому числі інформаційних, було відібрано десять найбільш перспективних та інноваційних, що знаходяться на різних етапах розробки та будуть мати першочергове значення у період 2010-2030 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Десять проривних технологій, у тому числі інформаційних, що будуть мати першочергове значення у 2010-2030 рр. [1]

№ п/п	Технології	Перспективні зміни
1	Портативні електронні пристрої	Сполучають можливості персонального комп'ютера, доступу до Інтернет, отримання телевізійного зображення та телефонного зв'язку
2	Паливно-акумуляторні автомобілі	Автомобілі з гібридними двигунами, заснованими на застосуванні воднево-кисневого палива та електроенергії
3	Презиційне сільськогосподарське виробництво	Комп'ютеризоване управління виробництвом зернових культур з урахуванням земельних умов
4	Масова кастомізація продукції через Інтернет	Торгівля за допомогою Інтернет. За оцінками, віртуальна торгівля вже у 2007 р. склала 30% економіки США
5	Життя в телепросторі	Виникнення стилю життя, пов'язаного із використанням засобів інформатики та Інтернету в усіх його аспектах – роботі, навчанні, здійсненні купівель і та ін.
6	Поява віртуальних секретарів	Поява інтелектуальних комп'ютерних програм високого рівня, що допомагають розв'язувати чисельні проблеми і орієнтуватися в морі інформації, а з часом і здійснювати низку рутинних операцій і виконувати їх за допомогою робототехнічних пристроїв
7	Генетичне конструювання	Генетично змінені організми
8	Нова медицина	Комп'ютеризоване медичне обслуговування
9	Альтернативні джерела енергії	Традиційні види палива – нафта, газ та вугілля – збережуть свою провідну роль у майбутньому, частка вітряної, геотермальної, водної, сонячної енергії, енергії біомаси та інших альтернативних джерел зросте від 10% усієї споживаної енергії сьогодні до приблизно 30 % до 2015 р.
10	Інтелектуальні, мобільні роботи	Наступне покоління промислових роботів буде спроможне сприймати оточуюче середовище, приймати складні рішення і самонавчатися

Розглянемо детальніше використання деяких інформаційних технологій з урахуванням маркетингового інструментарію.

Елементами інформаційних технологій в транспортній системі є [2]:

- гібридні автомобілі;
- батареї та інфраструктурні системи зберігання енергії для гібридних автомобілів;
- стаціонарні супермаховики в енергосистемах, вони використовуються у транспортних системах через мінімальне споживання і ваги та зручності в обслуговуванні;
- підключенні / автоматизовані автомобілі. Підключенні автомобілі (connected cars) мають прямий доступ в Інтернет і дозволяють управляти всіма пов'язаними пристроями, включаючи смартфони, датчики, світлофори, інші транспортні засоби;
- розумний паркінг – це технологія, яка включає

необхідне число датчиків, що визначає місце розташування і віддаленість вільних місць для паркування;

- дорожня транспортна система, тобто безпека, охорона, моніторинг, контроль.

Задля часткового оптимізування пасажиропотоків та зберігання високої якості поїздки, використовуються наступні новітні технології в транспортних сегментах:

- райдшерінг – це система, при якій пасажир не збільшують кількість пасажирів, а використовують транспортний засіб разом, скорочуючи завантаженість на дорогах;
- велошерінг – це розвиток дорожньої інфраструктури для велосипедів, який надав активного використання міських прокатних сервісів для міста, які стимулюють людей частіше використовувати велосипеди для пересування по місту;
- каршерінг – це нові технології дозволили компа-

ніям і споживачам брати в оренду автомобілі по годинах / добам;

– перевезення по запиті – це системи Uber і Lyft дозволяють звичайним водіям використовувати свій транспорт в якості таксі за встановленими запитами користувачів. Такі сервіси оснащені мобільними і GPS-технологіями, які підвищують конкурентоспроможність їх послуг.

Наприклад, проект компанії Google полягає в розвитку технологій для безпілотних автомобілів. Система поєднує в собі збір даних з картографічних інтерфейсів Street View з застосуванням сенсорної технології LIDAR, штучного інтелекту по обробці відео контенту, GPS. Компанія очікує, що поліпшена система виявлення скоротить число смертей і травм на дорогах.

Інтелектуальна транспортна система Siemens розробила рішення для транспортної системи, де всі транспортні засоби і системи інфраструктури взаємопов'язані один з одним. Такий зв'язок забезпечує більш точне визначення ситуації на дорогах, щоб оптимізувати рух транспорту, скоротити затори, події, мінімізувати паливні витрати. Система заснована на принципі Vehicle-to-X (V2X). Qualcomm (спільно з Honda) – технології для відстеження об'єктів, які наближаються Vehicle-to-Pedestrian.

Наведемо приклад платформних технологій від фірми Fujitsu. Отже, компанія створила платформу SPATIOWL з управління міським трафіком на основі GPS-даних і даних від встановлених на дорогах сенсорів. Сервіс дозволяє збирати дані про місцезнаходження, швидкості автомобіля, генеруючи сукупну інформацію про трафік, затори, часу простою. На основі даних розраховуються показники ефективності і вартості обслуговування транспортної мережі, а також моделюються прогнозні сценарії поведінки водіїв і пішоходів.

За даними Міністерства інфраструктури України, станом на квітень 2017 р. в Україні зареєстровано 3360 електромобілів, а темп зростання ринку за 2016 р. перевищив 500 %. Міністерство інфраструктури України та Міністерство енергетики та вугільної промисловості України мають ціль досягти частки електромобілів у 15 % серед продажів усіх авто у 2020 р. За оцінками учасника ринку «Оксіджен Груп», до кінця 2017 р. в Україні буде 7-10 тис. легкових електрокарів, а для вантажного транспорту зарядні пристрої ще не представлені, проте очікувано можуть з'явитись у 2018 р. [3].

Отже, розглянувши розвиток інформаційних технологій у транспорті можна стверджувати, що вони здатні створювати наступні соцефекти в житті громадян у місті:

- зниження завантаженості транспортної інфраструктури;
- економія на утриманні доріг і паркувальних місць;
- зниження споживчих витрат;
- покращення мобільності для пішоходів і користувачів громадського транспорту;
- покращення доступу до територій міста;
- зниження кількості ДТП;
- економія енергії;
- зниження викидів і забруднень;
- покращення громадського здоров'я;

– скорочення витрат часу на поїздку;

– підвищення надійності при транспортуванні товарів і вантажів.

Останнім часом, новітні тренди, які спостерігаються в застосуванні складових маркетингового комплексу, фактично повністю змінюють уявлення щодо використання класичних інструментів маркетингу. Так, на перший план у продуктивній політиці підприємств виходить ефективна інноваційна політика. Розвиток Інтернету та новітніх технологій спонукає до швидких змін продукції та її оновлення з метою задоволення всіх нових потреб споживачів. Це ж стосується і транспортної системи, яка є однією із наукоємних галузей економіки в світі. Так, у світі, майже 25 % всіх капіталовкладень на науку і дослідження припадає саме на автомобільну промисловість [4]. Більше того, зміна смаків споживачів, а в особливості молодого покоління, мотивує виробників все частіше змінювати та удосконалювати асортиментну пропозицію. Тому, всезагальне проникнення Інтернету спонукає підприємства велику частину своєї діяльності переносити в Інтернет, тобто відбувається діджиталізація комунікацій. Потенційні споживачі проводять більшу частину свого часу в Інтернеті, а також використовують мобільні засоби комунікацій. Тому і компаніям необхідно використовувати Інтернет для близької комунікації з споживачем.

Отже, Інтернет-маркетинг – це не просто черговий інформаційний ресурс для клієнтів, це маркетингова діяльність, яка спрямована на зміну поведінки споживача через інформаційні ресурси, вона майже повністю змінила звичайний процес купівлі. Так, автомобіль стає не тільки джерелом пересування, а і місцем, де людина проводить до 20 % свого часу [5]. Тому в автомобілі повинно бути все, для того, щоб людина почувала себе комфортно і зручно. Ось чому все більше автомобілів обладнаються Інтернет-доступом, необхідним як для користування споживачем, так і автомобілем. З іншого боку, основним джерелом інформації про автомобіль стає Інтернет. У той же час, Інтернет-просування та продажі зростають з кожним роком з геометричною прогресією. Так, частки бюджетів на Інтернет-маркетинг автовиробників світу зросли за останні 5 років із 1,5 % від усього маркетингового бюджету до 20 %, а враховуючи інтернетизацію суспільства (збільшення кількості користувачів Інтернету), яка зростає приблизно на 10% в рік в світі, такі бюджети і надалі будуть зростати [6]. Тому компанія Tesla навіть не розглядала традиційних схем продаж автомобілів через салони та дилерів. Вона присутня тільки в мережі Інтернет, має віртуальний автосалон, а весь процес покупки автомобіля відбувається тільки віртуально: від консультацій до оплати.

Від так, інформаційні технології відіграють дуже важливу роль в сучасному маркетингу. Зараз маркетологи всього світу проводять інтерактивний маркетинг, створюючи електронні вітрини, розміщуючи інтерактивні рекламні оголошення, беручи участь в форумах, групах новин і Web-співтовариство Internet, використовуючи електронну пошту.

Причому використання інформаційних технологій вигідно як для споживачів так і для маркетологів. Перші спрощують систему взаєморозуміння зі споживачами, знижують витрати і збільшують ефективність, а

інші отримують оперативність та якість інформації і даних.

ВИСНОВКИ

Отже, у підсумку, використання інформаційних технологій в сфері транспорту призводять до наступних результатів: здешевлення транспортних витрат, видалення посередників, скорочення часу на подорож (ефект стиснення відстаней). У подальшому необхідно розуміти, що застосування інформаційних технологій буде задовольняти потреби сучасного покоління, забезпечувати можливості для розвитку та реалізації потенціалу кожної окремої особи. Використання Інтернет-маркетингу може служити ефективним засобом просування продукції чи послуг, при цьому навіть досить скромний рекламний бюджет гарантує максимальну віддачу. Для поточної економічної ситуації Інтернет-маркетинг отримує роль панацеї в рекламі. І це справедливо для найрізноманітніших сфер бізнесу.

Відтак, інтернет-маркетинг обіцяє доволі вигідні перспективи. З часом Інтернет і електронна торгівля повністю замінять журнали та газети як джерело інформації і навіть магазини для здійснення покупок. Вже сьогодні великі та малі підприємства швидко включають інтерактивні маркетингові інструменти до переліку використовуваних маркетингових засобів. Товаровиробники мають відповідне технічне забезпечення для впровадження інтернет-маркетингу та повинні приділяти даному засобу маркетингового інструментарію все більше уваги.

Практичне використання маркетингового інструментарію дасть змогу транспортним підприємствам цілеспрямовано обирати найбільш ефективні у конкретній ринковій ситуації маркетингові заходи, оптимізувати маркетингові процеси, раціоналізувати і координувати вибір ефективних маркетингових інструментів. Застосування маркетингових технологій забезпечить підвищення ефективності управління як маркетинговою діяльністю, так і діяльністю підприємства загалом на основі спеціалізації праці маркетологів, розробки і застосування сучасних наукових методів та засобів планування, організації, обліку, аналізу й

контролю діяльності.

Список використаних джерел

1. Кизим М.О., Матюшенко І.Ю., Шостак І.В. *Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і штучного інтелекту в економіках країн світу та України: монографія*. Х.: ВД «Інжсек», 2012. 492 с.
2. Bashynska I., Dyskina A. *The overview-analytical document of the international experience of building smart city. Business: Theory and practice*, 2018. Issue 19: pp. 228-241 URL: <https://doi.org/10.3846/btp.2018.23>
3. *Перехід України на відновлювану енергетику до 2050 року* / О. Дячук, М. Чепелєв, Р. Подолець, Г. Трипольська та ін.; за заг. ред. Ю. Огаренко та О. Алієвої. Пред-во Фонду ім. Г. Бюлля в Україні. Київ: Вид-во ТОВ «АРТ КНИГА», 2017. 88 с.
4. *Car's consumer behavior 2015* URL: www.bcgperspectives.com.
5. Bashynska I. *Smart-innovations in the urban passenger transport in the context of smart-city concept*. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 11/2. С.4-6.
6. Савич О.П. *Світові тренди в маркетинговому управлінні підприємств на автомобільному ринку*. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2017. №7(1). С. 91-96.

References

1. Kizim M.O., Matyushenko I.Yu., Shostak I.V. *Prospects for the development of information and communication technologies and artificial intelligence in the economies of the countries of the world and Ukraine: monograph*. Kharkiv: VD "Inzhsek", 2012. 492 p. (in Ukrainian).
2. Bashynska I., Dyskina A. *The overview-analytical document of the international experience of building smart city. Business: Theory and practice*, 2018. Issue 19: pp 228-241 URL: <https://doi.org/10.3846/btp.2018.23>
3. *Transition of Ukraine to Renewable Energy by 2050* / O. Dyachuk, M. Chepeliev, R. Podolets, H. Trypolskaya et.al. Agency of H. Boll's Fund in Ukraine. Kyiv: Publishing house "ART KNYHA" Ltd., 2017. 88 p. (in Ukrainian).
4. *Car's consumer behavior 2015* URL: www.bcgperspectives.com.
5. Bashynska I. *Smart-innovations in the urban passenger transport in the context of the smart-city concept*. Economy. Finances. Right. 2017. № 11/2.4-6 p.
6. Savich O.P. *World trends in marketing management of enterprises in the automobile market*. Scientific herald of Mukachevo State University. 2017. № 7(1). 91-96 p. (in Ukrainian).

ДАХНОВА

Олена Євгенівна
elenadakhnova@gmail.com

МАТРОСОВА

Людмила Миколаївна
ludochka.prof53@gmail.com

ШЕВЧЕНКО

Валерія Сергіївна

к.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університетуд.е.н., доцент, Харківський інститут
фінансів Київського національного
торговельно-економічного
університетустудент, Харківський інститут
фінансів Київського національного
торговельно-економічного
університету

УДК 336.226.11

ФІСКАЛЬНА РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

THE FISCAL ROLE OF THE PERSONAL INCOME TAX IN UKRAINE

У статті досліджено фискальну роль податку на доходи фізичних осіб в Україні у сучасних економічних умовах. Розраховані показники, що відображають динаміку і структуру надходжень ПДФО до державного та місцевих бюджетів України за період 2015-2017 рр.. Результати дослідження свідчать про фискальну значущість ПДФО у формуванні доходної частини бюджетів. Шляхи підвищення ефективності справляння ПДФО мають бути зосереджені на зниженні податкового навантаження на трудові доходи населення, детінізації заробітних плат, збільшенні реальних доходів населення та розширенні бази оподаткування ПДФО.

* * *

В статье исследована фискальная роль налога на доходы физических лиц в Украине в современных экономических условиях. Рассчитаны показатели, отражающие динамику и структуру поступлений НДФЛ в государственный и местные бюджеты Украины за период 2015-2017 гг.. Результаты исследования свидетельствуют о фискальной значимости НДФЛ в формировании доходной части бюджетов. Пути повышения эффективности взимания НДФЛ должны быть сосредоточены на снижении налоговой нагрузки на трудовые доходы населения, детенизации заработных плат, увеличении реальных доходов населения и расширении базы налогообложения НДФЛ.

* * *

Introduction. The importance of the problems of taxation of personal income given to the fiscal value of the tax on personal income in the formation of the revenue base of budgets of different levels. The instability of the tax legislation of Ukraine need regular monitoring of the fiscal and social effects of reforming the income taxation of citizens.

The purpose of the article is to study of the fiscal role of personal income tax in Ukraine in the modern economic conditions.

Results. The fiscal role of the personal income tax of Ukraine in period 2015-2017 are analyzes. The indicators of dynamics and structure of the personal income tax to the state and local budgets of Ukraine are calculated. The PIT holds a significant place in the revenue base of local budgets: more than 50 % in tax revenues and almost half of the revenue part of local budgets (excluding intergovernmental transfers). The share of PIT in the tax revenues of the State Budget is more than 11 % and each year increases slightly. In the structure of the personal income tax the largest share is taken by PIT from the income of the tax payer in the form of wages (over 70 %). Their share during the investigated period increased by 6,44 %. Among other components of the taxation base of the PIT the military tax is significant, its share ranges from 9,16 % to 8,11 % and tends to decrease.

Conclusion. The personal income tax is an the main fiscal tax on the local level. In the modern economic conditions, the share of personal income tax in the structure of local budget revenues is 48,22 %, of the state budget is 9,53 %. Ways to improve the efficiency of collecting PITs should be focused on reducing the tax burden on labor income of the population, legalization of wages, increasing real incomes and expanding the tax base of PIT.

Ключові слова: податок на доходи фізичних осіб, державний бюджет, місцеві бюджети, доходи бюджетів, податкові надходження

Ключевые слова: налог на доходы физических лиц, государственный бюджет, местные бюджеты, доходы местных бюджетов, налоговые поступления

Keywords: personal income tax, state budget, local budgets, budget revenues, tax revenues

ВСТУП

Актуальність проблем оподаткування доходів фізичних осіб зумовлена фискальним значенням податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходної бази бюджетів різних рівнів. Дослідженню теоретичних та практичних аспектів реформування податку на доходи фізичних осіб присвячено чимало праць вітчизняних вчених. Серед останніх публікацій особливої уваги заслуговують дослідження Ю. Сибірянської, П. Пірнікози [4, 5], Л.В. Юрчишеної [6] та інших. В той же

час нестабільність податкового законодавства України потребує постійного моніторингу фискальних та соціальних ефектів реформування прибуткового оподаткування громадян.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні фискальної ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні у сучасних економічних умовах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою дослідження виступають наукові праці вітчизняних фа-

хівців у податковій та бюджетній сфері, а також звітність Державної фіскальної служби України та Державної казначейської служби України. При проведенні дослідження використані методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) належить до загальнодержавних податків. Порядок його оподаткування регулюється розділом IV Податкового кодексу України [3]. Платниками податку є: фізична особа-резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізична особа-нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні; податковий агент.

З моменту прийняття Податкового кодексу України механізм справляння ПДФО зазнавав неодноразових змін: змінювалась як ставка податку, так і база оподаткування [4, с. 7]. Починаючи з 2016 р. базову ставку було уніфіковано, вона становить 18 %. Крім того, існують додаткові ставки:

- 0 % (дохід від продажу не частіше одного разу на рік майна – рухомого (легковий автомобіль, мотоцикл, мопед) та нерухомого (що перебувало у власності більше 3 років чи було отримане у спадщину);

- 5 % (дохід від продажу більше ніж одного об'єкта рухомого, нерухомого майна та незавершеного будівництва протягом року, дивіденди від платника податку на прибуток).

Бюджетним кодексом України [1] визначено особливості розподілу ПДФО між бюджетами. Так, ПДФО, що сплачується (перераховується) на відповідній території України (крім ПДФО, нарахованого у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці), розподіляється між бюджетами у таких розмірах:

- 25% – доходи Державного бюджету України

(п. 1 ч. 2 ст. 29 БК);

- 15% – доходи бюджету АР Крим та обласних бюджетів (п. 1 ч. 1 ст. 66 БК);

- 60% – доходи бюджетів міст республіканського АР Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад (п. 1 ч. 1 ст. 64 БК).

Не входять до такого розподілу території міст Києва та Севастополя, для яких розподіл податку визначений п. 1 ч. 1 ст. 64 БК.

ПДФО, що сплачується (перераховується) на території міста Києва, розподіляється між бюджетами у таких розмірах:

- 60% – доходи Державного бюджету України (п. 1 ч. 2 ст. 29 БК);

- 40% – доходи бюджету міста Києва.

ПДФО, що сплачується (перераховується) на території міста Севастополя, повністю надходить в бюджет цього міста.

Згідно зі ст. 69 Бюджетного кодексу України доходи бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів не наповнюються податком на доходи фізичних осіб (ПДФО).

До доходів Державного бюджету України відносяться в повному обсязі ПДФО, нарахований у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, проценти на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці.

Отже, проаналізуємо співвідношення надходжень ПДФО до бюджетів різних рівнів за період 2015-2017 рр. (табл. 1).

Розраховані дані демонструють визначені Бюджетним Кодексом особливості розподілу податку на доходи фізичних осіб між Державним та місцевими бюджетами України. Більше детальніший аналіз питомої ваги ПДФО у доходах бюджетів в динаміці подано у табл. 2.

Таблиця 1

Співвідношення надходжень ПДФО до бюджетів різних рівнів, % [розраховано за даними [2]]

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Державний бюджет	45,07	43,10	40,41
Місцеві бюджети	54,93	56,90	59,59
Зведений бюджет	100,00	100,00	100,00

Таблиця 2

Динаміка питомої ваги ПДФО у доходах Державного та місцевих бюджетів за 2015-2017 рр., млн. грн.

[розраховано за даними [2]]

Показник	2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	Державний бюджет	Місцеві бюджети	Державний бюджет	Місцеві бюджети	Державний бюджет	Місцеві бюджети
Податок та збір на доходи фізичних осіб	45 061,99	54 921,18	59 810,47	78 971,32	75 033,40	110 652,73
Податкові надходження	409 417,54	98 218,36	503 879,43	146 902,25	627 153,69	201 005,13
Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	531 550,76	120 480,23	612 111,64	170 747,85	787 474,15	229 495,36
Частка ПДФО у податкових надходженнях, %	11,01	55,92	11,87	53,76	11,96	55,05
Частка ПДФО у доходах, %	8,48	45,59	9,77	46,25	9,53	48,22

Як бачимо, ПДФО посідає вагоме місце у доходній базі місцевих бюджетів: понад 50 % у податкових надходженнях та майже половина доходної частини місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних

трансфертів). Щодо питомої ваги ПДФО у податкових надходженнях Державного бюджету, слід зазначити, що його частка складає понад 11 % та з кожним роком трохи збільшується. Отже, можна зробити висновок

про суттєве фіскальне значення ПДФО в Україні.

Далі розглянемо структуру податку на доходи фізичних осіб у розрізі складових його бази оподаткування (табл. 3).

Аналіз показників табл. 3 свідчить про те, що левову частку займає ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати. При чому його частка з кожним роком зростає. Це можна пояснити збільшенням, перш за все,

бази оподаткування, адже мінімальна зарплата за цей період зросла з 1218 грн. до 3200 грн., тобто у 2,6 рази. При цьому значно скоротилась кількість платників, які мають право на податкову соціальну пільгу, що також вплинуло на зростання надходжень ПДФО у вигляді заробітної плати. Відповідно усі інші складові бази оподаткування ПДФО протягом досліджуваного періоду мали тенденцію до скорочення.

Таблиця 3

Структура надходжень ПДФО до зведеного бюджету України, % [розраховано за даними [2]]

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	68,81	71,11	75,25
Податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами	4,66	5,96	5,21
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	5,92	6,64	6,19
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	2,14	2,15	1,93
Податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів	8,22	5,53	3,24
Податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пенсійних виплат або щомісячного довічного грошового утримання, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України	1,09	0,29	0,07
Військовий збір	9,16	8,32	8,11
Податок та збір на доходи фізичних осіб (всього)	100,00	100,00	100,00

ВИСНОВКИ

За результатами аналізу динаміки та структури надходжень ПДФО до державного та місцевих бюджетів України за період 2015-2017 рр. можна зробити наступні висновки:

1) податок на доходи фізичних осіб виступає основним бюджетоутворюючим податком на місцевому рівні. В сучасних економічних умовах частка ПДФО у структурі доходів місцевих бюджетів складає 48,22 %, державного бюджету – 9,53%;

2) у структурі ПДФО за видами оподатковуваних доходів домінують надходження від трудових доходів (понад 70 %), при чому їх частка протягом досліджуваного періоду зросла на 6,44 %;

3) серед інших складових бази оподаткування ПДФО суттєве значення має військовий збір, його частка коливається від 9,16 % до 8,11 % та має тенденцію до скорочення.

Підсумовуючи відзначимо, що податок на доходи фізичних осіб має значну фіскальну роль у формуванні дохідної частини бюджетів. Шляхи підвищення ефективності справляння ПДФО мають бути зосереджені на зниженні податкового навантаження на трудові доходи населення, детінізації заробітних плат, збільшенні реальних доходів населення та розширенні бази оподаткування ПДФО.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws> (дата звернення 25.10.2018).
2. Звітність про виконання бюджетів. Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>

(дата звернення 26.10.2018).

3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення 25.10.2018).

4. Сибірянська Ю., Пірнікоза П. Тренди в динаміці податку на доходи фізичних осіб у 2011-2016 роках. К.: Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. 2017. 28 с.

5. Сибірянська Ю., Пірнікоза П. Фіскальні та соціальні ефекти реформування податку на доходи фізичних осіб в Україні. К.: Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. 2017. 32 с.

6. Юрчишена Л.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. Фінанси, облік, банки. 2016. № 1(21). С. 215-224.

References

1. Budget Codex of Ukraine: Law of Ukraine from 08.07.2010. No 2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws> (date of reference 25.10.2018).
2. Report on budget execution. State Treasury of Ukraine. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (last accessed: 26.10.2018).
3. Tax Codex of Ukraine: Law of Ukraine from 02.12.2010. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws> (last accessed: 25.10.2018).
4. Sybirianska Yu., Pirnykoza P. Trends in the dynamics of the personal income tax in 2011-2016. Kyiv: Financial and Economic Analysis Office in the VRU. 2017. 28 p. (in Ukrainian).
5. Sybirianska Yu., Pirnykoza P. The fiscal and social effects of tax reform on individuals' incomes in Ukraine. Kyiv: Financial and Economic Analysis Office in the VRU. 2017. 32 p. (in Ukrainian).
6. Yurchishena L. Tax on income of individuals: the mechanism of collection and source revenue budget of Ukraine. Finance, accounting, banks. 2016. № 1(21). pp. 215-224 (in Ukrainian).

БОНДАРЕНКО

Світлана Анатоліївна
lana.bond15@ukr.net

УДК 330.322.3: 334.716

РУММО

Валерій Володимирович

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ
РІВНОВАГИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВАFORMATION OF FINANCIAL ENVELOPE
TO PROVIDE THE ENTERPRISE'S
EFFICIENCYк.е.н., с.н.с., Інститут
проблем ринку та економіко-
екологічних досліджень НАН
України

к.е.н., доцент, ОНАХТ

У статті обґрунтовано сутність фінансової рівноваги підприємства. Дослідження проведено на прикладі виробничого підприємства, проведено аналіз його фінансово-економічного стану, виявлено основні фактори фінансової рівноваги та шляхи вирішення основних проблем ефективності діяльності. Пропонується використання інструментів фінансового управління для відновлення фінансової рівноваги підприємства та забезпечення ефективності діяльності.

* * *

В статье обосновано сущность финансового равновесия предприятия. Исследование проведено на примере производственного предприятия, проведен анализ его финансово-экономического состояния, выявлены основные факторы финансового равновесия и пути решения основных проблем эффективности деятельности. Предлагается использование инструментов финансового управления для восстановления финансового равновесия предприятия и обеспечения эффективности деятельности.

* * *

The article substantiates the essence of the financial equilibrium of the enterprise. The research was conducted on the example of the manufacturing enterprise, an analysis of its financial and economic condition, the main factors of financial equilibrium and ways of solving the main problems of the efficiency of activity were revealed. During the entire investigated period, the investigated enterprise had a very high and average probability of bankruptcy. Enterprises face such problems as low liquidity and solvency, lack of working capital and own funds, high dependence on borrowing sources. Financial equilibrium is one of the main conditions that determines the efficiency of the enterprise through the formation of a system of optimal financial relationships between profitability, liquidity and growth of an enterprise. The entry of a company into a crisis phase is most likely due to the lack of adequate financial security measures in the bifurcation period. The conceptual moment in shaping the mechanism of financial equilibrium is the state of the economic system, when in the process of functioning characterized by unstable deepening in the contradictions of the vectors of profitability, liquidity and growth of the enterprise, its balance and safety of operation are ensured. Ensuring the achievement of a qualitatively new state of positive dynamic financial equilibrium involves taking financial management under the control of the process of using the financial potential of the enterprise. The cyclical states of the financial equilibrium of the enterprise are distinguished, each of which has its own manifestation characteristic. The financial stability of the enterprise is a form of its positive dynamic financial equilibrium. At the stage of positive dynamic financial equilibrium, active financing of own development and implementation of innovations takes place. The positive financial equilibrium of an enterprise can be affected by the influence of bifurcations. In order to prevent development of a scenario of violations of financial equilibrium in an enterprise, protective mechanisms of its financial security should be activated. It is proposed to use financial management tools to restore the financial equilibrium of an enterprise and to ensure the efficiency of the activity.

Ключові слова: фінансова рівновага підприємства, виробниче підприємство, фінансове управління

Ключевые слова: финансовое равновесие предприятия, manufacturing enterprise, финансовое управление

Keywords: financial equilibrium of the enterprise, enterprises of the wine industry, financial management

ВСТУП

Невизначеність, яка є результатом швидкозмінних умов середовища, вимагають адекватних управлінських рішень і відповідних оперативних дій щодо забезпечення розвитку підприємства. Система менеджменту має носити превентивний характер, включати попереджувальні заходи та дії адаптивного характеру, направлені на приведення внутрішнього середовища підприємства у відповідність до факторів зовнішнього впливу. Основною метою системи менеджменту є приведення підприємства як складної відкритої системи до стану рівноваги. Завдання менеджменту на сучасному етапі полягає в тому, щоб знайти розумне збалансоване співвідношення кількісних і якісних змін конкретних показників розвитку підприємства із врахуванням фактору часу. Це означає, що розвиток підприємства має носити комплексний характер: з одного боку – стійке економічне зростання, а з іншого – зба-

лансованість бізнес-процесів та здатність адаптуватися до негативного впливу зовнішнього середовища. Фінансова рівновага підприємства, будучи засобом збалансованості всієї фінансово-виробничої діяльності суб'єктів господарювання, визначається як одна з основних умов ефективності діяльності та підприємства через формування системи оптимального фінансового співвідношення між дохідністю, ліквідністю і зростанням підприємства.

Щодо поняття «рівновага в економіці» або «економічна рівновага» – консенсусу стосовно суті його не досягнуто досі. Так, Ю. Осіпов пов'язує економічну рівновагу, в основному, з фінансовою рівновагою, а саме – з ефективністю функціонування всієї економічної системи, при цьому указуючи на те, що рівновага протипоказана економіці, оскільки статика заважає ефективній організації економіки і ринку, їх розвитку. Тяжіння ж до рівноваги, рівності і статичності не тільки

не виключається, а, навпаки, передбачається економічним відтворенням, функціонуванням ринку, оскільки за цим тяжінням існує можливість відтворення економічних суб'єктів і всієї економічної системи [5].

Для сучасного підприємства нестабільність розвитку є прямим наслідком неефективних виробничих процесів і неправильного управлінського впливу. Розвинена управлінська система повинна сприяти поліпшенню продуктивності підприємств, забезпечити відновлення фінансової рівноваги, відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки. З огляду на це, розробка теоретичних, методичних та прикладних питань забезпечує реалізацію єдиного підходу вирішення сукупності проблем безпекоорієнтованого розвитку засобами відновлення фінансової рівноваги підприємства, що й визначає актуальність даного дослідження.

МЕТА РОБОТИ полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень і розробці практичних рекомендацій, спрямованих на відновлення фінансової рівноваги у процесі розвитку підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною і методологічною базою дослідження є діалектичний метод пізнання та фундаментальні положення фінансового менеджменту, праці провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, присвячені питанням щодо відновлення фінансової рівноваги у процесі розвитку підприємства, забезпечення ефективності діяльності. Для досягнення поставленої мети і завдань використано такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: узагальнення, порівняльного аналізу, логічного підходу, систематизації (для обґрунтування сутності понять: «фінансова рівновага», «розвиток підприємства», дослідження факторів та умов відновлення фінансової рівноваги та основних аспектів ефективності діяльності підприємства); економічного і статистичного аналізу (для аналізу статистичних даних діяльності підприємств реального сектору економіки, динаміки змін відносних та абсолютних показників); графічні методи (для побудови таблиць, рисунків, діаграм); методи комп'ютерної обробки економічної інформації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для сучасного підприємства актуальним є досягнення системних цілей. Важливими чинниками такої діяльності виступають не лише економічні і фінансові показники, але й показники, що характеризують інноваційність, екологічність, соціальність розвитку підприємства.

З огляду на це, вважаємо за доцільне перейти до системного розвитку підприємства, що поєднує в собі як економічні, фінансові, так і усі інші важливі чинники його розвитку, з огляду на специфічні галузеві і індивідуальні особливості підприємства щодо забезпечення ефективності.

Якісні зміни у середовищі функціонування підприємств значною мірою визначаються структурно-функціональною залежністю від їх фінансової діяльності. Як відомо, досягнення безпечного функціонування на оперативно-тактичному рівні, здійснюється такими інструментами як оптимізація структури ресурсів, оптимізація структури капіталу, розробка ціно-

вої політики тощо, тобто забезпечення фінансової рівноваги підприємства безпосередньо здійснюється через управління прибутковістю, ліквідністю і ризиками [6].

Своєчасна і об'єктивна діагностика фінансово-економічного стану підприємства має велике значення, оскільки кожен власник повинен бачити потенційні можливості збільшення прибутку підприємства, а їх можна виявити тільки своєчасно і об'єктивно проаналізувавши економічно-фінансовий стан підприємства [7].

Дослідження проведене на базі Публічного акціонерного товариства (далі – ПАТ) «Одеський консервний завод дитячого харчування» (далі – ПАТ «ОКЗДХ»). У табл. 1 приведено результати експрес-аналізу фінансового стану підприємства (за даними фінансової звітності).

Експрес-аналіз передбачає розрахунок декількох показників, що свідчать про різні сфери фінансової діяльності підприємства – ліквідність, стійкість, рентабельність, ділова активність тощо. Щодо частки основних засобів в активах впродовж досліджуваного періоду спостерігається тенденція зниження показника.

Значення показника оборотності активів указує на нестабільну ефективність використання активів підприємства.

Щодо показника фондовіддачі, то він вказує на те, що у 2015 р. кожна гривня вкладена в основні засоби принесла підприємству 0.17 грн. виручки. У 2016 р. ефективність використання виробничих і збутових основних засобів збільшується на 0.06. У 2016 р. відбувається зниження ефективності використання основних засобів і на кожну гривню основних засобів, залучену до операційного процесу підприємства, було виготовлено продукції та надано послуг на суму 0.21 грн.

У 2015 р. запаси здійснили 114.48 оборотів. Якщо коефіцієнт значно перевищує середньогалузеві норми, то це створює ризик, пов'язаний з недостатнім розміром запасів, наслідком якого буде зниження обсягу виручки від реалізації. Занадто високий коефіцієнт може бути ознакою нестачі вільних коштів і сигналом про можливість неплатоспроможності підприємства. Нормальне значення коефіцієнта може коливатися для різних сфер бізнесу від 4 до 8. У 2016 р. значення показника знижується на -14.27 у порівнянні з попереднім роком. Це вказує на зниження ефективності управління запасами і може бути ознакою зниження збутової активності. У 2017 р. тенденція залишається незмінною і відбувається зниження ефективності використання запасів. У 2017 р. вони здійснили 83.32 оборотів.

Оборотність дебіторської заборгованості у 2015 р. склала 2.73, тобто протягом 2015 р. дебіторська заборгованість здійснила 2.73 оборотів. У 2016 р. значення показника знизилося на -0.17. Це вказує на зниження ефективності управління дебіторською заборгованістю. У 2017 р. тенденція незмінна і на кінець досліджуваного періоду дебіторська заборгованість здійснила 2.1 оборотів.

Рентабельність активів у 2015 р. склала -2.74 %, тобто на кожну гривню активів підприємство отримало -2.74 копійок чистого збитку. У 2016 р. на кожну вкладену в активи гривню було отримано -2.38 коп. чистого збитку. У 2017 р. значення показника рентабельності активів дорівнювало -1.73 %.

Таблиця 1

Експрес-аналіз фінансового стану ПАТ «ОКЗДХ» за період 2015-2017 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, +,-	
	2015	2016	2017	2016 до 2015	2017 до 2016
Частка основних засобів в активах	0.88	0.85	0.84	-0.03	-0.01
Коефіцієнт зносу основних засобів	0.69	0.71	0.71	0.02	0
Оборотність активів (обороті), ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	0.15	0.2	0.18	0.05	-0.02
Фондовіддача	0.17	0.23	0.21	0.06	-0.02
Коефіцієнт оборотності запасів (обороті)	114.48	100.22	83.32	-14.27	-16.89
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	2.73	2.56	2.1	-0.17	-0.46
Рентабельність активів за чистим прибутком, %	-2.74	-2.38	-1.73	0	0.01
Період окупності власного капіталу	-32.62	-37.31	-51.65	-4.7	-14.34
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	75.21	96.15	116.55	-20.94	20.4
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0.89	0.89	0.9	-0	0.01
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	5.91	4.8	5.4	-1.11	0.59
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0.02	0	0.01	-0.02	0.01
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	7.03	1.64	5	-5.39	3.36

Значення показника окупності було негативним у 2015 р. і тому не має економічного пояснення. Це вказує на низьку ефективність використання власного капіталу. Значення показника окупності було негативним у 2016 р. і тому не має економічного пояснення. Значення показника окупності було негативним у 2017 р. і тому не має економічного пояснення.

У 2015 р. на кожну гривню запасів припадає 75.21 грн. власних оборотних коштів. Це означає, що власних фінансових ресурсів повністю вистачало для фінансування запасів. У 2015 р. на кожну гривню запасів припадає 75.21 грн. власних оборотних коштів. Це означає, що власних коштів вистачало лише частково для фінансування запасів. У 2016 р. значення показника становило 96.15. На кінець досліджуваного періоду значення показника становило 116.55 проти 96.15 у 2016 році, тобто сума власних обігових коштів зростає.

У 2015 р. частка власного капіталу становила 0.89, тобто була вкрай високою. При позитивному значенні ефекту фінансового левеверджа доцільно зменшити цей показник. У 2016 р. значення показника було вищим нормативного. На кінець досліджуваного періоду значення показника становило 0.9.

Щодо показника поточної ліквідності, то потрібен більш ретельний аналіз, адже це може означати, що надлишкові фінанси перетворюються на зайві оборотні кошти. Останнє призводить до погіршення показників ефективності використання активів. Крім того, залучення надлишкових фінансів може призвести до додаткових витрат на виплату відсотків. У 2016 р. на кожну гривню поточних зобов'язань припадає 4.8 грн. оборотних активів. У 2017 р. ліквідність була вкрай високою і на кожну гривню поточних зобов'язань припадає 5.4 грн. оборотних активів.

Щодо показника абсолютної ліквідності, то у 2015 р. підприємство могло негайно погасити 0.02 грн. поточних зобов'язань. У 2016 р. значення показника становило 0, а на кінець досліджуваного періоду - 0.01.

Оскільки значення показника співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості у 2015 р. більше одиниці, це означає, що підприємство направляє більше коштів на формування дебіторської заборгованості (в тому числі, надає товарні кредити), ніж

отримує фінансових ресурсів у формі кредиторської заборгованості (у тому числі, товарних кредитів). У 2016 р. значення показника становило 1.64. У 2017 р. політика управління кредиторсько-дебіторською заборгованістю була неефективною, адже на кожну гривню кредиторської заборгованості припадає 5 грн. дебіторської заборгованості.

Підтримка та відновлення фінансової рівноваги – це завдання системи фінансового менеджменту підприємства, успішне вирішення яких, відповідно, означає попередження та подолання розвитку фінансової кризи.

Для обґрунтування послідовності формування фінансової рівноваги підприємства необхідно виділити етапи її закономірного розвитку (рис. 1).

Формування фінансової рівноваги підприємства започатковується збалансуванням ліквідності. Таким чином, перший рівень формування фінансової рівноваги підприємства передбачає встановлення рівноваги ліквідності, яка є основою забезпечення його стабільної платоспроможності. При цьому слід розрізняти статичний і динамічний стани рівноваги ліквідності підприємства. Урівноваження обсягів вхідних та вихідних грошових потоків у часі забезпечує динамічну рівновагу ліквідності. Її особливість полягає в тому, що вона вимагає постійного моніторингу та своєчасної підтримки з боку фінансового менеджменту. Статична рівновага ліквідності виявляється у формуванні ліквідної структури балансу, яка передбачає достатньо високу оборотність активів. Швидке вивільнення коштів з господарського обороту та бездефіцитний чистий грошовий потік забезпечують основи формування прибутку підприємства. Втім, синхронізація в часі та за обсягами вхідних і вихідних грошових потоків є базовою, але недостатньою умовою ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

Загальний фінансовий стан підприємства є критичний і тому є потреба у визначенні фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, зі ступенем його залежності від

кредиторів та інвесторів. Аналіз фінансової стійкості дозволяє оцінити раціональність структури капіталу з позиції збереження фінансової незалежності, плато-

спроможності та кредитоспроможності, виявити граничні межі змін різноманітних джерел фінансування (табл. 2).

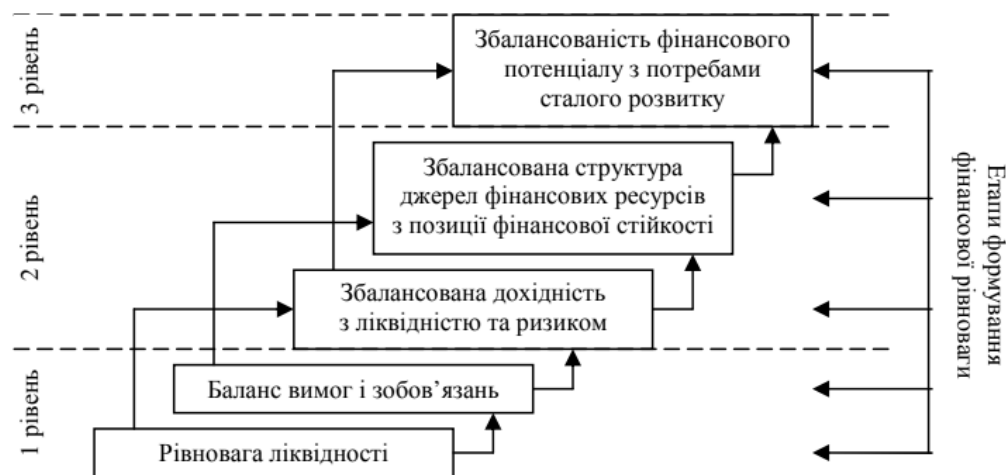

Рис. 1. Етапи формування фінансової рівноваги підприємства

Таблиця 2

Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «ОКЗДХ» за період 2015-2017 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, +,-		Відносне відхилення, %	
	2015	2016	2017	2016 до 2015	2017 до 2016	2016 до 2015	2017 до 2016
Власні обігові кошти	12109	13750	15035	1641	1285	13.55	9.35
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0.86	0.8	0.83	-0.06	0.03	-6.98	3.76
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	75.21	96.15	116.55	-20.94	20.4	-27.85	21.21
Коефіцієнт покриття запасів	78.57	108.9	128.04	30.33	19.14	38.6	17.57
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0.89	0.89	0.9	-0	0.01	-0.3	0.79
Коефіцієнт фінансової залежності	1.12	1.12	1.12	0	-0.01	0.31	-0.78
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0.11	0.13	0.14	0.02	0.01	16.91	11.34
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0.11	0.11	0.11	0	-0.01	0.55	-5.24
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	8.05	7.98	8.49	-0.07	0.51	-0.85	6.36
Коефіцієнт фінансової стійкості	0.98	0.97	0.97	-0.01	0	-1.26	0.23

Фінансова стійкість характеризує стабільність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі. Наявність власних оборотних коштів дозволяє підприємству проводити гнучку фінансову політику. Також знижується потреба в позикових коштах, у тому числі і короткострокових, що позитивно впливає на фінансову стійкість. У 2015 р. значення показника було позитивним і підприємство володіло власними оборотними коштами в розмірі 12109 тис. грн.. У 2016 р. значення показника становило 13750 тис. грн.. На кінець періоду спостерігаємо підвищення значення показника – до 15035 тис.грн.

У 2015 р. 85.92 % оборотних коштів формували власні оборотні кошти. У 2016 р. значення показника становить 0.8, тобто на кожен гривню оборотних коштів припадає 0.8 грн. власних оборотних коштів. У 2017 р. 82.93 % оборотних коштів формували власні оборотні кошти.

Маневреність власних оборотних коштів свідчить про частку абсолютно ліквідних активів у власних оборотних коштах, які забезпечують свободу фінансового маневру. У 2015 р. на кожен гривню власних оборотних коштів припадає 0 грн. високоліквідних активів. У 2016 р. його значення становить 0. У 2017 р. 0.33 % власних оборотних коштів складають абсолютно ліквідні активи.

У 2015 р. на кожен гривню запасів припадає 75.21 грн. власних оборотних коштів. Це означає, що власних фінансових ресурсів повністю вистачало для фінансування запасів. У 2015 р. на кожен гривню запасів припадає 75.21 грн. власних оборотних коштів. Це означає, що власних коштів вистачало лише частково для фінансування запасів. У 2016 р. значення показника становило 96.15. На кінець досліджуваного періоду значення показника становило 116.55 проти 96.15 у 2016 р., тобто сума власних коштів зростає.

Показник покриття запасів свідчить про те, скільки на одиницю коштів, вкладених в запаси, припадає в сукупності власних оборотних коштів, довго- і короткострокових зобов'язань. Значення нижче 1 свідчить про недостатність коштів для формування запасів. У 2015 р. фінансових ресурсів було достатньо для фінансування запасів. У 2016 р. значення показника становить 108.9. У 2017 р. на кожну гривню запасів доводиться 128.04 грн. фінансових ресурсів.

У 2015 р. частка власного капіталу становила 0.89, тобто була вкрай високою. При позитивному значенні ефекту фінансового левереджа доцільно зменшити цей показник. У 2016 р. значення показника було вищим нормативного. На кінець досліджуваного періоду значення показника становило 0.9.

Коефіцієнт фінансової залежності зворотний показнику автономії. Нормативне значення 1,66-2,5. У 2015 р. на кожну гривню власних коштів припадає 1.12 грн. пасивів. Значення показника у першому році нижче нормативного рівня. У 2016 р. значення показника становить 1.12 грн.. У 2017 р. на кожну гривню власних коштів припадає 1.12 грн. пасивів, тобто роль власного капіталу у фінансуванні підприємства велика. Це знижує рівень фінансових ризиків, але може свідчити про неповну реалізацію потенціалу підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про частку власних оборотних коштів у власному капіталі. У 2015 р. на кожну гривню власних коштів припадає 0.11 грн. власних оборотних коштів. У 2016 р. значення показника становить 0.13. У 2017 р. значення показника збільшилося і на кінець 2017 р. становить 0.14.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу свідчить про те, скільки зобов'язань припадає на сукупний обсяг пасивів. У 2015 р. на кожну гривню пасивів припадає 0.11 грн. зобов'язань. У 2016 р. 11.15 % пасивів були сформовані за рахунок зобов'язань. На кінець досліджуваного періоду на кожну гривню фінансових ресурсів припадає 0.11 грн. зобов'язань.

нансових ресурсів припадає 0.11 грн. зобов'язань.

Показник фінансової стабільності свідчить про забезпеченість заборгованості власними засобами. Перевищення власними коштами позикових свідчить про фінансову стійкість підприємства. У 2015 р. підприємство було фінансово стійким. У 2016 р. на кожну гривню зобов'язань припадає 7.98 грн. власних фінансових коштів, тобто підприємство було фінансово стійким в цьому році. На кінець періоду значення показника становило 8.49.

Коефіцієнт фінансової стійкості враховує не тільки власний капітал, але й довгострокові зобов'язання і характеризує рівень фінансової стабільності в перспективі більше 1 року. У 2015 р. 98.43 % активів фінансувалося за рахунок постійних або довгострокових джерел фінансування. Нормативним значенням є 0,8 і більше. У 2016 р. значення показника залишається на високому рівні і в найближчій перспективі ризик недостатності фінансування для ефективного здійснення діяльності відсутній. Що стосується значення на кінець року, то воно знаходиться в нормативних межах.

Для забезпечення стабільної прибутковості підприємства необхідно знайти й утримувати баланс між дохідністю, ризиком та ліквідністю. Внаслідок цього забезпечується достатність самофінансування діяльності підприємства, що виявляється у поповненні власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку. Водночас, потреба в залученні зовнішніх джерел фінансування скорочується. У такий спосіб досягається оптимізація структури джерел фінансових ресурсів з позиції фінансової стійкості підприємства.

З аналізу складу і структури джерел формування активів – власного капіталу, видно, що підприємства використовують різні шляхи для підвищення своєї фінансової стабільності. Оцінка типу фінансової стійкості указує, що ПАТ «ОКЗДХ» є абсолютно стійким.

Таблиця 3

Тип фінансової стійкості ПАТ «ОКЗДХ», тис. грн.

Показники	2015	2016	2017
Джерела власних коштів	112623	109385	107426
Необоротні активи	112125	105761	101689
Наявність власних оборотних коштів (ряд. 1 – ряд. 2)	100	3496	5473
Довгострокові кредити і позикові кошти (довгострокові зобов'язання)	11611	10126	9298
Наявність власних і довгострокових позикових джерел коштів для формування запасів і витрат (ряд. 3 + ряд. 4)	11711	13622	14771
Короткострокові кредити і позикові кошти (поточні зобов'язання)	2383	3582	3359
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів (ряд. 5 + ряд. 6)	14094	17204	18130
Загальна величина запасів	161	143	129
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 – ряд. 8)	-61	3353	5344
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів для формування запасів (ряд. 5 – ряд. 8)	11550	13479	14642
Надлишок (+), нестача (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів (ряд. 7 – ряд. 8)	13933	17061	18001
Тип фінансової стійкості	Абсолютно стійке	Абсолютно стійке	Абсолютно стійке

Як бачимо з розрахунків, в першому досліджуваному році підприємство може формувати запаси за рахунок власних оборотних коштів, тобто воно повністю фінансово незалежне і абсолютно стійке. Реалізація ри-

зику втрати доступу до позикових фінансових ресурсів ніяк не впливає на безперервність операційного процесу.

У 2016 р. в підприємства надлишок власних обо-

ротних коштів для формування запасів у розмірі 3353 тис. грн. Тобто підприємство абсолютно стійке.

На кінець досліджуваного періоду ситуація сформувалася наступна. 18001 тис. грн. – надлишок власних оборотних коштів для фінансування запасів. Тому підприємство абсолютно стійке.

Якщо рівновага ліквідності існує за умов збалансованого рівня фінансової незалежності підприємства на основі раціонального співвідношення власних та позикових коштів у структурі його фінансового потенціалу, можна констатувати досягнення ним другого рівня формування фінансової рівноваги.

Пріоритетом діяльності будь-якого підприємства виступає зростання фінансового потенціалу [23]. Формула досягнення підприємством найвищої ефективності діяльності базується на нарощуванні фінансового потенціалу за умов забезпечення фінансової рівноваги [24].

Дану форму фінансової рівноваги називають вищим ступенем уявлень про неї і визначає її сутність як «стан, коли фінансові ресурси, якими володіє компанія, не створюють перешкод для досягнення вищої цілі її бізнесу» [25]. Саме такий баланс фінансових потреб і можливостей ми характеризуємо як третій

рівень формування фінансової рівноваги підприємства.

Таким чином, перший рівень фінансової рівноваги є основою для досягнення нею другого рівня, без якого унеможливується реалізація третього рівня її формування – вирішення основного фінансового протиріччя між трьома поняттями: ліквідність активів підприємства, дохідність його власного капіталу та ризик втрати ним фінансової стійкості. Для того, щоб розмежувати стадії в циклі розвитку фінансової рівноваги підприємства, необхідно співвіднести та пов'язати між собою такі явища: біфуркація, статична і динамічна фінансова рівновага (рис. 2). Для пояснення наведеної схеми візьмемо за вихідний фінансовий стан підприємства позитивну статичну фінансову рівновагу. Він є межею позитивної динамічної фінансової рівноваги. Це означає, що процес розвитку фінансового стану підприємства у старій якості завершився і настав період відносного спокою. Умови позитивної статичної фінансової рівноваги сприяють початку нового витка динамічних змін на основі реалізації фінансового потенціалу підприємства, мобілізованого в період його активного розвитку.

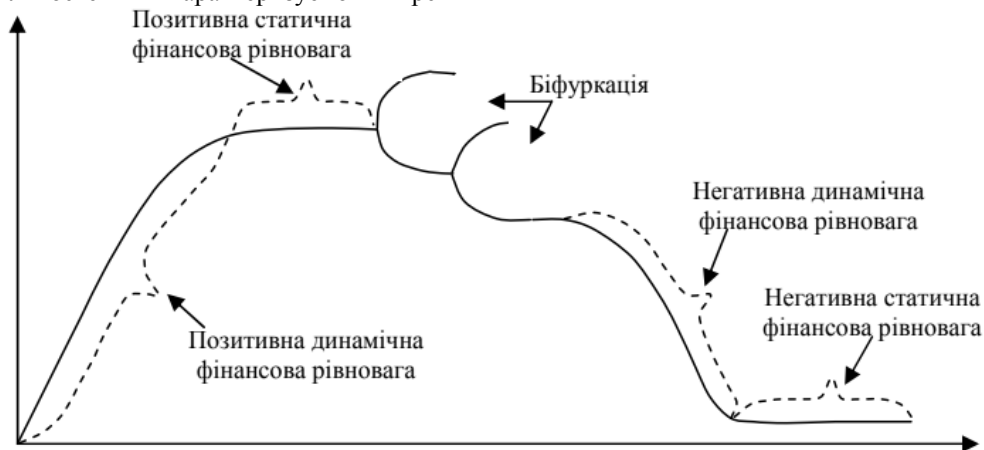

Рис. 2. Стадії циклічного розвитку фінансової рівноваги підприємства

Ефективне використання фінансового потенціалу дозволить підприємству досягти якісно нового стану динамічної фінансової рівноваги. Отже, стан позитивної статичної фінансової рівноваги слід розглядати як стартовий майданчик для нового циклу розвитку підприємства. Мова йде про спрямування фінансового потенціалу на досягнення інноваційно-інвестиційних цілей стратегії фінансово-господарської діяльності підприємства. У зв'язку з цим, для фінансового менеджменту підприємства важливою є своєчасність початку таких змін за власною ініціативою. Зволікання на фазі позитивної статичної фінансової рівноваги підприємства, особливо за умов макроекономічної нестабільності, може загрожувати втратою частини фінансового потенціалу. Закономірним наслідком цього є підхоплення підприємством тенденції спаду.

Біфуркації пропонують два напрями подальшого розвитку: до позитивної або до негативної динамічної фінансової рівноваги. Проявом першого з названих видів рівноваги є фінансова стабільність, в той час як другий виявляється у формі фінансової кризи.

Важливим для оцінки фінансового стану підприємства є рентабельність – це інтегральний показник, який відображає ефективність роботи підприємства у короткостроковій перспективі і вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. Рентабельність є критерієм економічної ефективності діяльності підприємства, а різні показники рентабельності можуть свідчити про ефективність різних ділянок роботи менеджменту (табл. 4).

Варто зазначити, що більшість показників доходу і рентабельності, які використовуються зарубіжними компаніями, не відображені в українській фінансовій звітності і тому можуть бути порашовані за наближеною методикою.

Показник ЕВІТ розраховується як сума прибутку до оподаткування та відсотків до оплати. У підприємства значення показника у 2015 р. становить -3495 тис. грн.. У 2016 р. підприємство отримало -2968 тис. грн. збитку в вирахування процентних платежів і податків. У 2017 р. значення показника склало -2095.

Таблиця 4

Динаміка показників рентабельності ПАТ «ОКЗДХ»

Показники	2015	2016	2017
EBIT (Earnings Before Interest and Taxes), тис.грн.	-3495	-2968	-2095
EBITDA (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation, and Amortization), тис.грн.	3310	3750	4448
EBIAT (Earnings Before Interest After Tax), тис.грн.	-3495	-2968	-2095
NOPAT (Net Operating Profit After Tax), тис.грн.	-3495	-2968	-2095
ROA (Return On Assets), %	-2.74	-2.38	-1.73
ROE (Return On Equity), %	-3.07	-2.68	-1.94
ROS (Return On Sales; Net Profit Margin), %	-18.44	-12.04	-9.6
GPM (Gross profit margin), %	51.37	39.48	44.63
OPM (Operating margin), %	-17.45	-17.96	-11.34
RCA (Return on current assets), %	-49.6	-18.97	-11.86
RFA (Return on fixed assets), %	-3.03	-2.72	-2.02
ROTA, %	-3.03	-2.72	-2.02

EBIAT розраховується як сума чистого прибутку і відсотків до оплати. У 2015 р. значення показника становило -3495 тис. грн.. У 2016 р. підприємство отримало прибуток до сплати процентних нарахувань у розмірі -2968 тис. грн.. На кінець періоду значення показника склало -2095 тис.грн. NOPAT є еквівалентом EBIAT.

ROA розраховується як співвідношення EBIAT до середньорічної суми активів підприємства. Значення показника у 2015 р. становило -2.74 %. У 2016 р. підприємство отримало -2.38 коп. прибутку до сплати процентних платежів на кожну гривню своїх коштів. На кінець періоду показник становив -1.73.

ROE розраховується як співвідношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу. У 2015 р. показник становив -3.07 %. У 2016 р. кожна гривня коштів власників принесла їм -2.68 коп. чистого збитку. На кінець 2017 р. значення показника склало -1.94.

ROS – це співвідношення EBIT до чистої виручки від продажів. У 2015 р. операційна маржа склала -18.44 %. У 2016 р. кожна отримана гривня виручки принесла -12.04 коп. операційного прибутку. У 2017 р. значення показника склало -9.6 %.

GPM демонструє частку валового прибутку в загальній сумі продажів. Розраховується як співвідно-

шення валового прибутку до виручки компанії. У 2015 р. значення показника склало 51.37 %, а у 2016 р. -39.48 %. На кінець досліджуваного періоду кожна отримана гривня виручки принесла 0.45 грн. валового прибутку.

RCA – співвідношення чистого прибутку до оборотних активів. У 2015 р. значення показника склало -49.6 %. У 2016 р. кожна гривня оборотних активів принесла -18.97 коп. чистого збитку. На кінець 2017 р. значення показника склало -11.86 %.

RFA – рентабельність необоротних активів, тобто RFA дорівнює співвідношенню чистого прибутку до суми необоротних активів. У 2015 р. значення показника склало -3.03 %, а у 2016 р. – -2.72 %. На кінець досліджуваного періоду показник дорівнює -2.02 %.

ROTA демонструє здатність активів формувати прибуток до оподаткування та оплати відсотків. Показник являє собою співвідношення EBIT до суми активів. У 2015 р. значення показника склало -3.03 %. У 2016 р. – -2.72 %, а в 2017 – -2.02 %.

Отже, забезпечення досягнення якісно нового стану позитивної динамічної фінансової рівноваги передбачає взяття фінансовим менеджментом під контроль процес використання фінансового потенціалу підприємства. Нами виділено циклічні стани фінансової рівноваги підприємства, кожен з яких має властиву саме йому форму прояву (рис. 3).

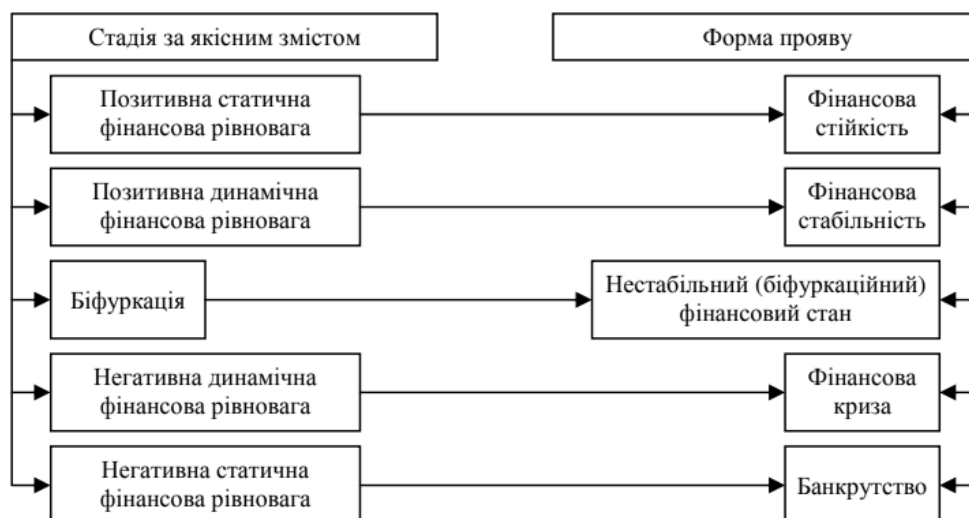

Рис. 3. Форми прояву фінансової рівноваги підприємства залежно від стадії циклу її розвитку

Позитивна статична фінансова рівновага підприємства виявляється в його фінансовій стійкості. Тому її оцінку можна одержати через інтерпретацію результатів аналізу фінансової стійкості підприємства.

Статична позитивна фінансова рівновага підприємства буде вважатися стійкою у разі її відновлення під дією негативних зворотних зв'язків, які пригнічують коливання, породжені впливом несприятливих для діяльності підприємства чинників.

Якщо фінансова стійкість підприємства – це форма збереження фінансової рівноваги в певний момент часу, то фінансова стабільність підприємства являє собою фінансову стійкість, що підтримується в динаміці його розвитку. Іншими словами, фінансова стабільність по суті є певною множиною стійких станів фінансової рівноваги підприємства. Звідси витікає логічний висновок про те, що фінансова стабільність підприємства є формою його позитивної динамічної фінансової рівноваги. На стадії позитивної динамічної фінансової рівноваги відбувається активне фінансування власного розвитку, в т.ч. і здійснення інновацій. Завдяки останнім, на основі дії позитивних зворотних зв'язків, відкривається можливість досягнення якісно нової фінансової рівноваги – стану зі збагаченим ресурсним потенціалом. Позитивна фінансова рівновага підприємства може бути порушена впливом біфуркацій, які породжують певну невизначеність

перспектив розвитку його діяльності. Втім, через проходження стадії біфуркацій для підприємства стає можливим скорочення шляху до досягнення якісно нової фінансової рівноваги. Водночас, біфуркаційний фінансовий стан підприємства приховує загрозу виникнення ранніх ознак фінансової кризи. Для недопущення розвитку сценарію порушення фінансової рівноваги на підприємстві мають бути активізовані захисні механізми його фінансової безпеки, що базуються на дії не тільки негативних, а й позитивних зворотних зв'язків. Останнім властива здатність спрямовувати використання накопиченого фінансового потенціалу підприємства у напрямі позитивних перетворень його діяльності та досягнення якісно вищого рівня фінансової рівноваги. У разі реалізації песимістичного сценарію виходу зі стадії біфуркацій на підприємстві розвивається негативна динамічна фінансова рівновага, яка приймає форму фінансової кризи. Входження підприємства у кризову фазу є найбільш ймовірним внаслідок відсутності адекватних заходів фінансової безпеки у біфуркаційний період.

Розглядаючи динаміку змін на підприємстві, можна узагальнити, що далеко не всі показники змінились на краще.

Для підтвердження схильності до банкрутства проведено аналіз на основі відомих багатофакторних моделей.

Таблиця 5

Оцінка ймовірності банкрутства ПАТ «ОКЗДХ»

Модель	2015	2016	2017	Ймовірність банкрутства
Двофакторна модель Е. Альтмана	-6.73	-5.54	-6.18	низька
П'ятифакторна модель Е. Альтмана (1966 р.)	4.96	4.96	5.33	низька
П'ятифакторна модель Е. Альтмана (1983 р.)	3.57	3.61	3.82	низька
Модель Романа Ліса	0.02	0.02	0.03	висока
Модель Таффлера і Тішоу	-0.56	-0.45	-0.17	висока
Модель Спрінгейта	-0.81	-0.7	-0.32	висока
Універсальна функція дискримінанта	-0.83	-0.43	-0.12	висока
Модель Фулмера	0.13	0.42	0.63	низька
Ймовірність, що підприємство розрахується з контрагентом згідно моделі Конона і Гольдера, %	-0.69	-0.69	-0.86	низька
Модель прогнозу ризику банкрутства, розроблена вченими Державної економічної академії (м. Іркутськ), %	0.66	0.85	0.97	низька
Модель О.П.Зайцевої	-	358.26	13.74	висока
Метод credit-men Ж. Депалян	794.66	707.5	696.73	низька
Трьохфакторна модель Лего (CA-Score)	-	-1.24	-1.12	висока
I	-0.06	-0.04	-0.01	висока
II	3.6	2.92	3.29	низька
III	2.81	2.29	2.59	низька

Впродовж всього досліджуваного періоду досліджуване підприємство ПАТ «ОКЗДХ» мало дуже високу і середню (у 2016 р.) ймовірність банкрутства.

Загалом це пов'язано з комплексом проблем, пов'язаних як з факторами внутрішнього середовища підприємства, так і з динамічними змінами, що відбуваються у зовнішньому середовищі.

Таким чином, в даний час підприємства стикаються з такими проблемами, як низька ліквідність і платоспроможність, нестача обігових і власних коштів, висока залежність від позикових джерел, тому набула

актуальності проблема пошуку шляхів і засобів підвищення безпеки функціонування підприємства.

Вище викладене дозволяє зробити висновок, що формування фінансової рівноваги підприємства як комплексне завдання фінансового менеджменту підприємства має вирішуватися на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях.

Прагнучи її встановлення та утримання в довгостроковому періоді, фінансовий менеджмент підприємства має розбудовувати збалансовану фінансову стратегію з точки зору ліквідності, ризику та дохід-

ності. Тактика формування фінансової рівноваги повинна враховувати циклічну стадію її розвитку, кожна з яких має свої особливості та межі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, фінансова рівновага – одна з основних умов, що визначає ефективність діяльності підприємства через формування системи оптимального фінансового співвідношення між дохідністю, ліквідністю і зростанням підприємства. Концептуальним моментом у формуванні механізму фінансової рівноваги є такий стан економічної системи, коли в процесі функціонування, яке характеризується нестійким поглибленням у суперечностях векторів дохідності, ліквідності та зростанням підприємства забезпечується його збалансованість та безпека функціонування.

Систематизація поглядів науковців дала змогу зробити висновок, що криза підприємства – це такий стан порушення параметрів «життєздатності», який закономірно виникає на різних етапах життєвого циклу підприємства, супроводжується невідповідністю вимогам зовнішнього середовища, несе загрозу для можливостей функціонування та економічного розвитку через незалежність від діяльності підприємства зовнішні причини та залежні внутрішні причини, такі як відсутність якісної системи антикризового управління, її неефективне застосування, помилковість та непрофесійність управлінських дій.

Отже, фінансове планування на тактичному рівні через управління різними напрямками фінансової політики здійснюється недостатньо ефективно. На досліджуваному підприємстві спостерігається нестабільність у надходженнях та видатках грошових коштів, де на збільшення надходжень впливає такий фактор, як збільшення поточних зобов'язань.

Науковою новизною даного дослідження є виділення ключових факторів ризику втрати фінансової стійкості підприємства на основі діагностики його фінансово-економічного стану.

Напрямами подальших наукових пошуків стане розробка інструментарію формування механізмів антикризового фінансового управління підприємствами виноробної галузі з урахуванням: 1) фінансового потенціалу підприємства, 2) стадії діагностованої кризи

підприємства з виділенням ключових факторів впливу та 3) ступінню відхилення фінансової рівноваги підприємства від еталонної моделі.

Список використаних джерел

1. Бланк І.О. Фінансове забезпечення розвитку підприємств: монографія. К.: КНТЕУ, 2011. 342 с.
2. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 252 с.
3. Череп А.В. Теоретико-методичні та прикладні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки : монографія. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. 309 с.
4. Белоліпецький В.Г. Финансовое равновесие в условиях рыночной трансформации экономики. Дис. доктора экономических наук. URL: <http://www.dissercat.com/content/finansovoe-ravnovesie-v-usloviyakh-rynochnoi-transformatsii-ekonomiki-rossii>
5. Осипов Ю.М. Теория хозяйства: учебник. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995. Т.1. 470 с.
6. Богомолов В.А. Экономическая безопасность: учеб. Пособие. М.: Экзамен, 2009. 285 с.
7. Бондаренко С.А. Стійкий інноваційний розвиток промислового підприємства: антикризові механізми забезпечення: монографія. Харків: вид-во «ПромАрт», 2017. 607 с.

References

1. Blank I.O. Financial support for the development of enterprises: monograph. Kyiv: KNTEU, 2011. 342 p. (in Ukrainian).
2. Tereshchenko O.O. Financial activity of business entities: teaching. manual. Kyiv: KNEU, 2003. 252 p. (in Ukrainian).
3. Cherep A.V. Theoretical, methodological and applied principles of providing financial and economic security: a monograph. Zaporizhzhya: ZNU, 2013. 309 p. (in Ukrainian).
4. Belolypetskyi V.H. Financial equilibrium in a market transformation of the economy. PhD dissertation. URL: <http://www.dissercat.com/content/finansovoe-ravnovesie-v-usloviyakh-rynochnoi-transformatsii-ekonomiki-rossii> (in Russian).
5. Osypov Yu.M. Theory of management: a textbook. Moscow: Publishing House of Moscow university, 1995. T. 1. 470 p. (in Russian).
6. Bohomolov V.A. Economic security: Allowance. Moscow: Exam, 2009. 285 p. (in Russian).
7. Bondarenko S.A. Sustainable innovation development of an industrial enterprise: anti-crisis mechanisms of provision: monograph. Kharkiv: View of "PromArt", 2017. 607 p. (in Ukrainian).

ДРОБЯЗКО

УДК 368.212:629.33

Світлана Ігорівна
drobyazko.s.i@gmail.comTHEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF ECONOMIC
SECURITY MANAGEMENT OF ENTERPRISESТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ
БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВк.е.н., доцент, професор
кафедри, Відкритий
міжнародний університет
розвитку людини "Україна"

On the basis of the analysis of numerous scientific works in the field of etymology "economic security of national economy" the classification of theoretical approaches groups to determine this definition is distinguished, and two groups are proposed depending on: systemic postulates and functional part. In addition, the approaches of the second group deepen the possibility of differentiating the concepts of "economic security" and "economic security of enterprises". The system approach, in this aspect, provides an opportunity to more deeply consider the interrelationships

between the components of economic security. The basis for the classification of economic security is a level or functional attribute. The implementation of the system approach and the classification by functional feature gives an opportunity to formulate the essence and principles of enterprises economic security system functioning, as a certain level of the economic security system, with the allocation of subsystems on a functional or target basis. In turn, the economic security of enterprises is part of the supersystem – the system of national security which is also a subsystem in relation to international and global security systems. In particular, in this sense, it is most often pointed out unity, interdependence, integrity and imbalance of economic security system which allows it to be attributed to complex, open, nonlinear systems in the form of a cybernetic white box. But these representations are based on a mechanistic interpretation of the system and systemic features. Using the same achievement of functional systems theory as a systematic theoretical and methodological basis in general makes it impossible to represent the structure of the system of economic security in the form of a mechanistic system – the structure of the functional system is completely different.

* * *

Виходячи з аналізу численних наукових праць в царині етимології «економічна безпека національна економіка» виокремлено класифікацію групувань теоретичних підходів стосовно визначення цієї дефініції, запропоновано дві групи в залежності від: системологічних постулатів та функціональної частини. Крім того, підходи другого угруповання поглиблюють можливість розмежування понять «економічна безпека» та «економічна безпека підприємств». Системний підхід, у цьому аспекті, дає можливість більш глибоко розглянути взаємозв'язки між складовими економічної безпеки. В основу видової класифікації економічної безпеки покладено рівневу або функціональну ознаку. Імплементация системного підходу та класифікації за функціональною ознакою дає можливість сформулювати сутність та принципи функціонування системи економічної безпеки підприємств, як певного рівня системи економічної безпеки, з виділенням підсистем за функціональною або цільовою ознакою. У свою чергу, економічна безпека підприємств є складовою надсистеми – системи національної безпеки, яка також є підсистемою по відношенню до систем міжнародної та глобальної безпеки. Зокрема, у цьому сенсі, найчастіше вказується на єдність, взаємозалежність, цілісність та нерівноважність системи економічної безпеки, що дозволяє віднести її до складних, відкритих, нелінійних систем у вигляді кібернетичного білого ящика. Але ці уявлення базуються на механістичному тлумаченні системи та системних ознак. Використання ж надбань теорії функціональних систем у якості системологічної теоретичної та методологічної основи взагалі унеможливорює представлення устрою системи економічної безпеки у вигляді механістичної системи – устрій функціональної системи зовсім інший.

Keywords: economic security, classification, system, security types, definition

Ключові слова: економічна безпека, класифікація, система, види безпеки, дефініція

INTRODUCTION

Eras, technological and economic ways, political systems change, the whole states appear and disappear, world wars happen, globalization processes are absorbed by world society, and a perspective of appointment, functioning and management of economic security of the enterprises. Such scientific width and historical depth of researches do not give any chance even for a hint on a logical conclusion of researches and receiving universal scientific conclusions. But, it should be noted that the modern science does not aim to slow down or curtail similar researches in any way.

The **PURPOSE** of the article is to determine the theoretical and methodological aspects of economic security management of enterprises.

RESEARCH METHODS

The methodological and informational basis of the research is professional works, materials of periodicals, Internet resources.

RESULTS

Creation and functioning of economic security system of the enterprise provides the possibility of reliable and continuous security of its economic activity. The idea of appointment and the purpose role in the country's economic security system determines the concept and methodology for building such a system. The entrance of national economic entities the global markets makes it necessary to consider economic security as a permanent function which ensures the timely response to the threats that have emerged on the market, the ability to develop measures that take into account these threats. Similarly, the choice of methods and measures to prevent and reduce the negative effects of changing the conditions of activity on the country's economic security should also be considered as a permanent function of security management.

At the same time it should be noted that the scientific fields within which the perspective of economic security is investigated is essentially different in the CIS countries

and the countries with the developed market economy, such as the USA, Germany, Japan, etc., where the level of national (federal) security is separately studied, and the security of micro-level entities – companies or individuals – is studied by relevant sciences in terms of functional components of security: risk management, financial management, information management, personnel management, law sciences, etc.

The “national security” term was initiated by the United States which was first officially used by President of the United States, Theodore Roosevelt. In his message to the Congress in 1934, he justified the seizure of the zone of the future Panamanian channel with the interests of “national security of the United States”. In 1947, the US Congress passed a law “On National Security”. As a result, the problem of national security has become one of the main in the scientific research of American and Western European scientists in the sociological, politological and economic sectors. After the Second World War, the United States decided to make maximum use of the time possibilities of its influence. It was then that the Americans developed the concept of national security, and on the basis of it – the doctrine of state security.

The US law “On National Security” obliged all state structures to pursue a purposeful policy of military-political confrontation with the Soviet Union and the states of the Warsaw Pact [1].

In the countries of Western Europe, the concept of economic security was formed on the basis of awareness of the concept of “security” which appeared at the end of the XII century and was interpreted as a state of the absence or neutralization of threats, dangers, as well as the creation of conditions and social institutions that provide it [2]. The historical document certifying the use of this term is the dictionary of Robert which dates back to 1190. In this document, security was understood as “a calm state of the human spirit, protection from any danger” [3]. However, in this sense, the term did not enter the vocabulary of the peoples of Western Europe firmly and until the XVII century was used extremely rarely. In the XVII – XVIII centuries in many countries the point of view is that the state has a common goal and security for its main purpose.

“The concept of security is inherent in all spheres of life and relationships of people, that is, social relations” [4]. All studied authors undoubtedly hold the opinion that the concept of security cannot be understood without using its opposite – danger. Only in the “security-danger” dichotomy ontological sources of security can be established and the epistemological foundations can be formulated without any peculiarities of activity. Consequently, two types of security are conceptually distinguished: security is the absence of danger and security is protection from danger [5].

Within the framework of the object of this research, such security as economic security is of primary interest. In this case, the subject of research focuses on the economic security of the enterprise. The place of economic security of the state in the hierarchy of levels of economic security is determined by the overwhelming majority of researchers alike. For example, in the thesis of I.A. Belousova, the systematization and hierarchical ordering of the levels of economic security was carefully studied where five

levels of economic security were distinguished: mega-, meta-, macro-, meso- and microlevel [6]. The environment for the existence of the concept of economic security in the framework of the thesis research is the economics of enterprises. An enterprise is a socio-economic system that is filled with a set of economic, social and institutional elements and the relations between them.

As the modern philosopher H.A. Atamanov notes: “All “types of security” that exist today and those that will appear in the future are, in fact, idioms that mean the narrow task of ensuring the security of one or several attributes of a security object. And, as it is known, each object has an infinite number of attributes. Hence it follows that the “types of security” may be an infinite set” [7].

Approaches to the interpretation of the definition of economic security in general, and the economic security of enterprises in particular, can be divided into three groups. The first group – these are approaches that do not rely on any systematic postulates – does not give the concept of economic security signs of systemicity. The second group is the approach used to define the term “economic security system” using the concept of the system in accordance with the theories of systems and its varieties. The approaches of the third group are united within the limits – the theory of safety of social systems. The most important task is to establish either the identities or differences of the concept of economic security within the framework of the three indicated approaches.

In addition, general scientific opinions on the management of economic security among domestic and foreign scientists should be divided into three functional parts [8]. These are: approaches to the definition of the concept of economic security of enterprise, approaches to the definition of its components and approaches to managing economic security theoretically and in real practice.

The classification of theoretical approaches groups to the definition of the “economic security of enterprise” (ECE) which will be used in the formation of the methodological research platform is presented in Fig. 1.

Scientific works on this issue are numerous, therefore, the study of the whole set of points of view on the interpretation of the economic security management of enterprise is not feasible given the high degree of repeatability. In order to get a complete picture of the current state of the problem under study, it is enough to give some meaningful points of view and definitions.

As for the scientific approaches of the first group, it should be noted that among them there is a fairly wide range of views. However, in most cases, in this group of scientific approaches, the definition of the concept of economic security managing in one way or another is provided by defining and describing the components of this system.

In this case, there are three such set of components:

- economic security management – as a set of inter-related measures (E. Oleynikov, L. Donets, T. Slobodanyk, V. Ortynskyi, V. Franchuk, Yu. Kim, M. Kamlik, V. Shurshin, S. Scharlet);

- economic security management – as a set of functional components (B. Andrushkiv, O. Plastun, S. Puchkov, S. Kuznetsov);

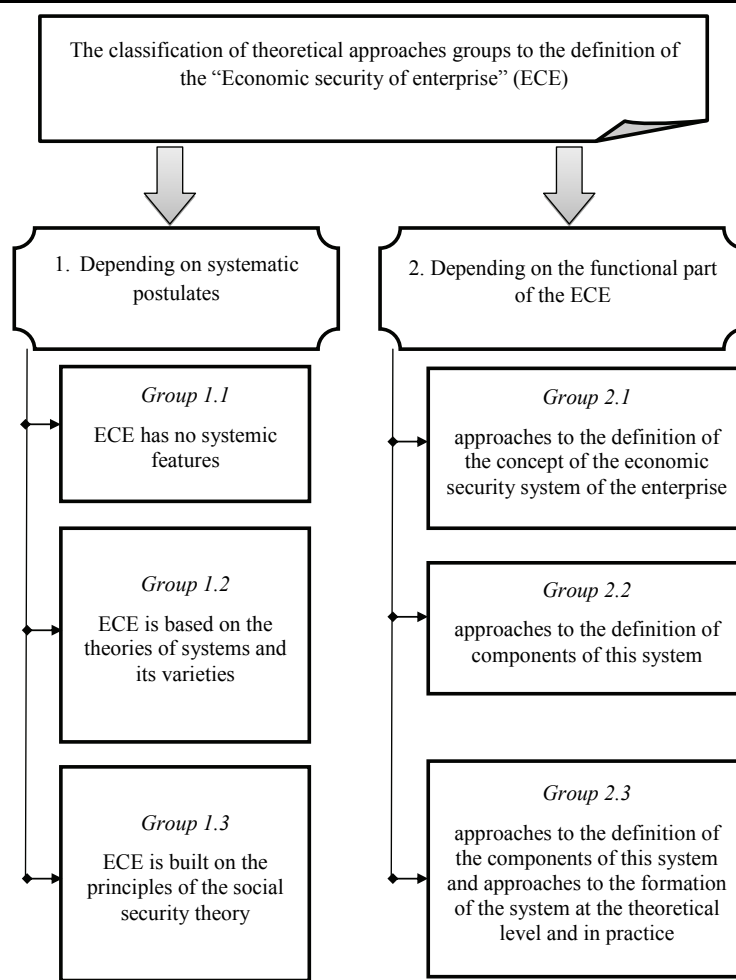

Fig. 1. Classification of theoretical approaches groups to defining the “economic security of an enterprise” definition [author's development]

– economic security management – as a set of security subjects and the tools of its activities (V. Mak-Mak, A. Korobchinskyi, V. Yarochkin, L. Shemayev, A. Ponomarenko, S. Hrunin, V. Husev, A. Sosnin, P. Pryhunov). In general, it should be noted that these scholars and researchers use the “system” semantem in their definitions unjustified. Through the use of the “system,” it seems that the definitions are comprehensive, complex, and have a certain integrity.

CONCLUSIONS

To a certain extent, this allows to make definitions shorter and more meaningfully loaded, but, on the other hand, such an approach generates ambiguity of concepts and its conceptual generic connections. In most cases, this type of definition cannot be fully and consistently understood without additional interpretation of the context where these definitions are given. So, from the semantic point of view, the definition contained in the definitions of the first approach cannot serve as a basis for understanding the principles of the construction and functioning of the economic security system, including the enterprise. In this case, the establishment of generic relationships and predicates of the “economic security system” concept is complicated by the fact that the generic concept is the concept of economic security, it defines the “semantic triangle” of the concept of economic security system. Accordingly, the “system” concept is not a generic, but a

kind that gives certain characteristics to the generic.

References

1. *Problems of management of economic safety of economic entities* / O.A. Kyrychenko, V.S. Sidak, S.M. Laptyev et.al. Kyiv: University of Economics and Law "KROK", 2008. 403 p. (in Ukrainian).
2. Bandurka O., Dukhov V., Petrova K., Chernyakov M. *Basics of economic security*. Kharkiv: NUVS, 2003. 236 p. (in Ukrainian).
3. *Fundamentals of economic security (state, region, enterprise, person)* / ed. E.A. Oleinikov. Moscow, 1997. 288 p. (in Russian).
4. Plastun O.L. *Development of the system of financial security of subjects of entrepreneurship in the sphere of material production: dissertation ... cand. economic sciences: 08.00.08*. Sumy, 2017. 250 p. (in Ukrainian).
5. Lipkan V.A. *Security science*. Kyiv, 2003. 208 p. (in Ukrainian).
6. Belousova I.A. *Modernization of the economic security system of economic entities in the process of cost management: dissertation ... doctor economic sciences: 21.04.02*. Kyiv, 2010. 457 p. (in Ukrainian).
7. Atamanov H.A. *Security Dialectics. National security in the perspectives of modern development*. 2005. pp. 21-27. (in Russian).
8. Nakashydzhe L.V., Hilorme T.V. *Assessment of energy security in the implementation of renewable energy technologies*. *East European Advanced Technology Journal*. 2015. Vol. 4. № 8 (76). pp. 54-59. (in Ukrainian).

КОМЕНТАР

щодо законопроекту про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України № 9260 від 05.11.2018 р.

Кабінетом Міністрів України внесено проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів № 9260 від 05.11.2018 (надалі Проект).

Проект було досить оперативно прийнято у першому читанні – 08.11.2018 р.

Основні положення Проекту визначені у **пояснювальній записці**. У ній зазначено, що законопроектом передбачається:

- збільшити з 1 липня 2019 р. ставки акцизного податку на тютюнові вироби на 9 %;

- підвищити з 1 січня 2019 р. ставку екологічного податку за викиди двоокису вуглецю стаціонарними джерелами;

- збільшити ставки рентної плати за користування надрами для видобування нафти і конденсату та для залізної руди;

- збільшити ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів;

- з метою підвищення контролю за обігом пального відображати у Системі електронного адміністрування реалізації пального фактичний рух палива у розрізі місць зберігання (на сьогодні облік здійснюється у розрізі суб'єктів господарювання);

- здійснювати порівняння показників з СЕАРП та показників витратомірів-лічильників і рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі щодо обсягів обігу та залишків пального в розрізі кодів згідно з УКТ ЗЕД, акцизних складів та розпорядників акцизних складів;

- запровадити ліцензування діяльності усіх суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво, зберігання, **оптову та роздрібну торгівлю паливом**;

- запровадити контроль за цільовим використанням пального, призначеного для цілей авіаційного транспорту;

- запровадити ведення в СЕАРП окремого обліку за переміщенням спирту;

- встановити нульову ставку акцизного податку на спирт етиловий, який використовується для виробництва харчового оцту, парфумерно-косметичної продукції та продукції технічного призначення;

- для забезпечення контролю за цільовим використанням спирту встановити перелік вимог до підприємств, які отримують спирт за нульовою ставкою акцизного податку, та передбачити, що такі підприємства мають бути обладнані витратомірами отриманого спирту і витратомірами обсягу виробленої продукції, інформація з яких щоденно передається у контролюючі органи;

- встановити, що норми щодо змін в адмініструванні акцизного податку пального та спирту набувають чинності з 1 липня 2019 р., а відповідальність за порушення зазначених норм – з 1 жовтня 2019 р.;

- визнати податковими агентами операторів поштового зв'язку, експрес-перевізників, які здійснювати-

муть нарахування та сплату податкових зобов'язань з податку на додану вартість до бюджету у разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі.

Нижче наводимо детальний аналіз змін, що планується запровадити Проектом

1. Акцизний податок

1. Реалізація спирту етилового.

Передбачається, що реалізація спирту етилового буде оподатковуватися акцизним податком в такому самому порядку, як і реалізація пального. Дані щодо реалізації спирту етилового будуть оброблятися у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового. Стосовно реалізації спирту етилового передбачається складання акцизної накладної.

Проектом передбачено доповнити *Підрозділ 5 Розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу п. 23* наступного змісту:

«Протягом 20 календарних днів, починаючи з 1 липня 2019 року, платник податку зобов'язаний подати контролюючому органу акт проведення інвентаризації обсягів залишку спирту етилового станом на початок дня 1 липня 2019 року».

2. Акцизні склади.

Проектом уточнено визначення акцизного складу (п. 14.1.6. ПК). А саме, доповнено, що акцизним складом вважається спеціально обладнані приміщення або територія, у яких проводиться господарська діяльність з:

- вироблення, оброблення (перероблення), змішування, розливу, пакування, фасування, зберігання, одержання чи видачі, а також реалізації спирту етилового, горілки та лікєро-горілочаних виробів;

- вироблення, оброблення (перероблення), змішування, розливу, навантаження-розвантаження, зберігання, реалізації пального.

Доповнено, що **не є акцизним складом**:

- приміщення або територія, на кожній з яких загальна місткість розташованих ємностей для навантаження-розвантаження та зберігання пального не перевищує 500 кубічних метрів, а суб'єкт господарювання – власник або користувач такого приміщення або території використовує пальне **виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки та не здійснює операцій з реалізації пального іншим особам**;

- паливний бак, як ємність для зберігання пального безпосередньо в транспортному засобі або технічному обладнанні, пристрої.

У Податковому кодексі передбачається ввести поняття акцизного складу пересувного (п. 14.1.61 ПК) – автомобільний, залізничний, морський, річковий, повітряний, трубопровідний транспортний засіб, на якому переміщується та/або зберігається пальне або

спирт етиловий на митній території України.

3. Внесення змін до визначення поняття реалізації пального (14.1.212 ПК):

Реалізація пального або спирту етилового - будь-які операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального або спирту етилового з **переходом права власності** на таке пальне або спирт етиловий або без такого, за плату (компенсацію) або без такої на митній території України з акцизного складу / акцизного складу пересувного:

до акцизного складу;

до акцизного складу пересувного;

для власного споживання чи промислової переробки;

будь-яким іншим особам.

Не вважаються реалізацією пального операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України:

в споживчій тарі ємністю до 5 літрів (включно), крім операцій з реалізації такого пального його виробниками;

для використання пального виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки суб'єктами господарювання, які не є розпорядниками акцизного складу.

Відповідно, Проектом уточнюється поняття **розпорядника акцизного складу**.

Проектом суттєво доповнені вимоги щодо обладнання та використання акцизні складу на території яких виробляється спирт етиловий, а також пальне. Зокрема, вимоги щодо:

— обладнання витратомірами-лічильниками та рівнемірами-лічильниками,

— реєстрації розпорядниками акцизних складів усіх розташованих на акцизних складах резервуарів, витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників — в Єдиному державному реєстрі витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників рівня пального у резервуарі, та усіх акцизних складів — у системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового (п. 230.1.2).

— щоденного формування та передавачі до податкових органів розпорядниками акцизних складів електронних документів з даними щодо фактичних залишків пального на початок та кінець доби та добового фактичного обсягу отриманого та реалізованого пального (п. 230.1.3).

Проектом передбачено перехідне положення, що платники акцизного податку зобов'язані з 1 травня 2019 р. до 1 червня 2019 р. зареєструвати в системі електронного адміністрування реалізації пального усі акцизні складу, розпорядниками яких такі платники податку будуть станом на 1 липня 2019 р. (п. 21 Підрозділу 5. Розділу XX Перехідні положення ПК).

Проектом передбачене суттєве підвищено штрафу за не обладнання акцизного складу — з 15000 до 150000 грн. (п. 128¹.1), а також встановлення штрафів:

— за відсутність реєстрації акцизних складів в розмірі 1 000 000 грн. (128¹.2 ПК);

— за незабезпечення своєчасної передачі електронних документів, що містять дані щодо фактичних залишків пального та обсягу обігу пального або спирту етилового — у розмірі 1 000 грн. (п. 128¹.3 ПК).

Проте, Проектом передбачається, що вищезазначені

штрафні санкції за необладнання акцизного складу (п. 128¹.1) застосовуються:

з 1 липня 2019 р. — до розпорядника акцизного складу, на акцизному складі якого розташовано резервуари, загальна місткість яких перевищує 20000 куб. м.;

з 1 жовтня 2019 р. — до розпорядника акцизного складу, на акцизному складі якого розташовано резервуари, загальна місткість яких перевищує 1000 куб. м., але не перевищує 20000 куб. м.;

з 1 січня 2020 р. — до розпорядника акцизного складу, на акцизному складі якого розташовано резервуари, загальна місткість яких не перевищує 1000 куб. м. (п. 18 Підрозділу 5. Розділу XX Перехідні положення ПК).

А штрафні санкції за відсутність реєстрації акцизних складів та незабезпечення своєчасної передачі електронних документів (1281.2 — 1281.3) — передбачається застосовувати з 1 жовтня 2019 р. (п. 24 Підрозділу 5 Розділу XX Перехідні положення ПК).

4. Зміни ставок акцизного податку.

5. Розширення функцій податкових органів стосовно реалізації пального (ст. 19¹, ст. 288 ПК).

Проектом планується поширити контролюючі функції податкових органів на запобігання та виявлення порушень законодавства у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та пального.

6. Зміни та доповнення до вимог щодо складання акцизних накладних.

Зокрема, Проектом доповнені обов'язкові реквізити складання акцизних накладних (стаття 231 ПК).

Змінені та доповнені вимоги стосовно складання акцизних накладних у разі здійснення операцій з реалізації пального, які передбачають відпуск пального через паливороздавальні колонки на автомобільних заправних станціях.

Змінені та доповнені вимоги стосовно того, хто саме має реєструвати акцизні накладні. Такі накладні можуть складатися в одному або у двох примірниках.

Акцизна накладна складається в одному примірнику особою яка реалізує пальне або спирт етиловий, у разі його реалізації:

а) з акцизного складу:

для власного споживання чи промислової переробки або на обсяги втраченого / зіпсованого / знищеного пального або спирту етилового;

будь-яким іншим особам — не платникам податку;

б) з акцизного складу пересувного:

для власного споживання чи промислової переробки або на обсяги втраченого / зіпсованого / знищеного пального або спирту етилового;

будь-яким іншим особам — не платникам податку.

Акцизна накладна складається в двох примірниках особою яка реалізує пальне або спирт етиловий, у разі його реалізації:

а) з акцизного складу до іншого акцизного складу;

б) з акцизного складу до акцизного складу пересувного;

в) з акцизного складу пересувного до іншого акцизного складу пересувного;

г) з акцизного складу пересувного до акцизного складу.

При цьому перший примірник реєструється в Єдиному реєстрі акцизних накладних, а другий примірник в день її складання надсилається розпоряд-

нику акцизного складу – отримувачу пального або спирту етилового, який зобов'язаний зареєструвати цей примірник в ЄРАН після реєстрації першого примірника в ЄРАН та отримання пального або спирту етилового на акцизний склад/акцизний склад пересувний.

Зміна строків реалізації акцизних накладних.

Чинним податковим кодексом передбачений 15-денний строк реєстрації акцизної накладної.

Проектом передбачається встановити наступні строки реєстрації акцизних накладних (п. 231.6 ПК):

акцизних накладних, складених при реалізації пального з акцизного складу, який є місцем роздрібною торгівлі паливом, на яке отримано ліцензію на право роздрібною торгівлі паливом, – не пізніше п'ятнадцяти календарних днів, наступних за датою їх складання;

першого примірника акцизної накладної – у день складання такої акцизної накладної, але не пізніше здійснення операції з реалізації пального або спирту етилового;

другого примірника акцизної накладної – не пізніше трьох календарних днів, наступних за днем отримання пального або спирту етилового на акцизний склад розпорядником акцизного складу – отримувачем пального або спирту етилового;

розрахунку коригування – не пізніше трьох календарних днів, наступних за датою його складання.

Окрім того, передбачається доповнити п. 120².2 ПК штрафною санкцією:

відсутність з вини платника акцизного податку, який отримав пальне та спирт етиловий, реєстрації в Єдиному реєстрі акцизних накладних другого примірника акцизної накладної / другого примірника розрахунку коригування, – тягне за собою накладення штрафу в розмірі 2 відсотків суми акцизного податку з відповідних обсягів пального або спирту етилового, зазначених в такій акцизній накладній / розрахунку коригування.

Проте, даний штраф почне застосовуватися з **1 жовтня 2019 р.** (п. 24 Підрозділу 5 Розділу XX Перехідні положення ПК).

Зменшення ліміту реєстрації акцизних накладних (Σ АНакл) на показник Σ АМитнЕкспорт – загальний обсяг пального або спирту етилового, вивезеного за межі митної території України, оформленого належним чином митними деклараціями (п. 232.3 ПК).

7. Перехідні положення щодо реалізації пального.

Проектом доповнено Підрозділ 5 Розділу XX Перехідні положення ПК п. 22 наступними вимогами щодо реєстрації акцизних накладних на реалізацію пального:

1) акцизні накладні, складені до 30 червня 2019 р. та не зареєстровані, не підлягають реєстрації в ЄРАН; акцизні накладні, складені у липні 2019 р. реєструються в ЄРАН не пізніше п'ятнадцяти календарних днів, наступних за датою їх складання;

2) Для розподілу обсягів залишків пального, які обліковуються у платників податку в системі електронного адміністрування реалізації пального станом на 1 липня 2019 р., між акцизними складами / акцизними складами пересувними, де такі обсяги залишків пального знаходяться фактично станом на 1 липня 2019 р. та/або з яких проведені операції з реалізації

пального до 30 червня 2019 р., на які станом на 1 липня 2019 р. не зареєстровані акцизні накладні в Єдиному реєстрі акцизних накладних (далі – розподіл обсягів залишків пального):

а) платники податку, у яких станом на 1 липня 2019 р. в системі електронного адміністрування реалізації пального обліковуються обсяги залишків пального, зобов'язані:

скласти акцизні накладні в двох примірниках, перший з яких зареєструвати в Єдиному реєстрі акцизних накладних до 3 липня 2019 р. на такі обсяги, із зазначенням в акцизних накладних акцизних складів, де такі обсяги фактично знаходяться та/або з яких проведені операції з реалізації пального до 30 червня 2019 р., на які станом на 1 липня 2019 р. не зареєстровані акцизні накладні в Єдиному реєстрі акцизних накладних, та їх розпорядників шляхом заповнення обов'язкових реквізитів акцизної накладної, передбачених підпунктами «г», «т», «з» та «и» пункту 231.1 статті 231 цього Кодексу;

передати до 3 липня 2019 року розпорядникам акцизних складів, з акцизних складів яких проведені операції з реалізації пального до 30 червня 2019 року, на які станом на 1 липня 2019 року не зареєстровані акцизні накладні в ЄРАН, інформацію щодо таких операцій з реалізації пального;

б) після виконання платником податку вимог підпункту «а» цього пункту щодо відповідного розпорядника акцизного складу, такий розпорядник зобов'язаний:

зареєструвати в ЄРАН другий примірник отриманої акцизної накладної, складеної платником податку згідно підпункту «а» цього пункту;

до 5 липня 2019 р. скласти та зареєструвати в ЄРАН акцизні накладні на операції з реалізації пального, проведені з його акцизного складу до 30 червня 2019 р., на які станом на 1 липня 2019 р. не зареєстровані акцизні накладні в ЄРАН.

8. Проектом передбачається доповнити с. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення наступними штрафними санкціями:

– за переміщення пального або спирту етилового транспортними засобами, що не зазначені в митних деклараціях або в акцизних накладних – від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів з конфіскацією пального або спирту етилового та транспортних засобів, чи без такої,

– за зберігання пального або спирту етилового на акцизному складі/акцизному складі пересувному, обсяги якого не зазначені в митних деклараціях або в зареєстрованих акцизних накладних, заявках на поповнення обсягу залишку пального або спирту етилового, а також реалізація пального або спирту етилового з не зареєстрованого акцизного складу, – від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією пального або спирту етилового, транспортних засобів, ємностей та обладнання, що використовувалося для зберігання та реалізації такого пального або спирту етилового, грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

9. Запроваджуються вимоги щодо ліцензування діяльності з оптової та роздрібною торгівлі, збе-

рігання пального.

1. Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» поширено на реалізацію пального. Назву закону змінено на *Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального» (надалі Закон).*

У Законі планується **визначити поняття:** місце виробництва пального, місце зберігання пального, місце оптової торгівлі паливом, місце роздрібною торгівлі паливом, виробництво пального, зберігання пального, **оптова торгівля паливом, роздрібна торгівля паливом.**

Проектом планується передбачити вимоги щодо ліцензування діяльності з:

- виробництва пального (ст. 2 Закону),
- імпорту, експорту, оптової торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами, **імпорту або експорту пального, оптової чи роздрібною торгівлі паливом та зберігання пального (ст. 15 Закону).**

II. Податок на додану вартість

1. Проектом передбачається **визначити в якості податкових агентів оператора поштового зв'язку, експрес-перевізника** при ввезенні товарів на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях у несупроводжуваному багажі (180.2¹ ПК).

Суми ПДВ, сплачені оператором поштового зв'язку, експрес-перевізником, виключаються з ШНакл.

2. **Стосовно оподаткування ПДВ орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у державній або комунальній власності.**

Чинною редакцією ПК (ст. 197.1 ПК) передбачене звільнення від оподаткування ПДВ операції з орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у власності держави або територіальної громади, якщо така орендна плата повністю зараховується до відповідних бюджетів.

Проектом передбачається внести зміни до ст. 197.1 ПК та **уточнити**, що звільняються від оподаткування

ПДВ операції з постачання послуг з надання в оренду (**суборенду**) земельних ділянок, що перебувають у власності держави або територіальної громади, якщо кошти за такі послуги у повному обсязі сплачуються **безпосередньо на відповідні рахунки органів, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.**

3. Передбачені вимоги щодо оподаткування ПДВ вартості ввезених на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент **100 євро**, для одного одержувача – фізичної особи, в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях (з 1 січня 2019 р. по 30 червня 2019 р. сумарна фактурна вартість яких перевищує **150 євро**).

III. Інші зміни та доповнення

1. Передбачається внести зміни щодо **порядку розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань чи податкового боргу.** А саме, встановити (п. 100.9 ПК), що рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань чи податкового боргу, а також про перенесення строків сплати розстрочених, відстрочених сум або їх частки щодо загальнодержавних податків та зборів на строк, що виходить за межі одного та / або більше бюджетних років приймається керівником Державної фіскальної служби України (**без будь-яких винятків**), про що повідомляється Міністерство фінансів України.

2. Передбачається внести зміни щодо порядку видачі та погашення податкових векселів.

3. Збільшено ставку екологічного податку за викиди двоокису вуглецю.

4. Збільшені ставки рентної плати, у тому числі перехідні ставки.

ТУМАНЯН Анна Оганесівна,
аудитор АФ "Аналітик"
af.analitik.ua@gmail.com

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?**1. Значна (!) економія коштів на ведення бухобліку:**

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру;**
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.**4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.**

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua